

Vystoupení Kořeny, foto: David Kumermann

Kořeny

RABÍNSKÉ SLOVO Rabín Daniel Mayer:
Mesiáš se narodil o půstu Devátého avu **2**

ROZHOVOR Roi Kleitman:
Judaismus nemá jen jednu pravdu **5**

TÉMA Za papežem Františkem truchlí
i Blízký východ **9**

REPORTÁŽ Historie se mění v současnost
Den Jeruzaléma se slavil v Praze **10**

TÉMA Hebrejšтина i přednášky o judaismu
Lauderova e-škola otevírá nové online kurzy **12**

PŘÍLOHA Letní čtení **13**

HUMOR Anekdota jako klíč k židovské duši **24**

KULTURA Kořeny **26**

TÉMA Proměna bývalého bubenského nádraží
v Centrum paměti a dialogu začne v létě **27**

REPORTÁŽ Wino z Izraela aneb do Krakova
a zase zpátky **28**

KULTURA Literární novinky s Davidovou
hvězdou **30**

MIŠ-MAŠ / מיש-מש **32**

KULTURA Kulturní program Léto 2025 **34**

POEZIE Juval Rafael: Nový den se zrodí
(New Day Will Rise) **36**

Milé čtenářky, milí čtenáři,

vítám vás u letního dvojčísla Maskilu, jehož obálku zdobí fotografie z vystoupení Omera Tala s dětmi z Lauderových škol nazvaného Kořeny. Když nám Omer vyprávěl, co ho k tomuto tématu vedlo, řekl, že od 7. října 2023 pozoruje, jak naše společenství nese bolest a ztrátu. Jsme národem, který kráčí od traumatu k traumatu – a přesto stále hledáme cesty, jak si připomenout, kým jsme a kým chceme být.

Právě otázky identity, paměti a naděje prostupují mnohé z našich textů. Rabín Daniel Mayer ve svém zamyšlení připomíná postavu Mesiáše, který se podle tradice zrodí v den největšího smutku – půstu 9. avu. V rozhovoru s izraelským aktivistou Roiem Kleitmanem se dotýkáme bolestivých i inspirativních momentů izraelsko-palestinského soužití a hledání cesty k sobě navzájem i k vlastní víře.

Zastavíme se také u odchodu papeže Františka, jehož smrt rezonovala i na Blízkém východě. Reportáž z oslav Dne Jeruzaléma přináší pohled na oslavy v českém parlamentu a na pokračující přátelství mezi Českou republikou a Izraelem. Přinášíme také pohled na proměnu bývalého bubenského nádraží v nové Centrum paměti a dialogu Bubny (dříve Památník ticha), které by se mělo brzy začít stavět.

A protože léto přeje čtení, připravili jsme pro vás i přílohu, ve které najdete ukázky z překladu švédské knihy Židovské hrdinky. Pokud vás portréty známých i méně známých židovských žen zaujmou, vyražte na konci léta do Brna na festival ŠTETL FEST, kde můžete jednu z autorek knihy potkat osobně.

Na zadní straně chceme překladem písně New Day Will Rise (Zrodí se nový den) připomenout silný příběh i úspěch izraelské zpěvačky Juval Rafael na letošním ročníku Eurovize.

Přeji vám klidné léto a inspirativní čtení.

RADKA LÍM LABENDZ

šéfredaktorka Maskilu

Mesiáš se narodil o půstu Devátého avu

Letos zahajujeme půst Devátého avu po zakončení šabatu – Šabat chazon, 2. srpna ve 21.43 hodin a půst končí v neděli, 3. srpna ve 21.40 hodin. Půst 9. avu je nejsmutnějším dnem židovského kalendáře. Tento den si připomínáme zničení prvního jeruzalémského Chrámu, který roku 586 př. o. l. zbořila vojska babylonského krále Nebúkadnesara II., a též vzpomínáme na zničení druhého Chrámu Římany roku 70 o. l.

Je to den všeobecného smutku, pronášíme kající modlitby *kinot*, na nohou nemáme koženou obuv, na znamení smutku již na počátku půstu sundáváme z *aron ha-kodeše* oponu – *parochet*, sedíme na zemi nebo na nízkých stoličkách. V neděli dopoledne smuteční charakter umocňují modlitby, při nichž se nehalíme do *talitu* a neklademe si *tefilin*. Může být nejsmutnější den i dnem veselí? Řekneme si, že asi těžko. Nemluvě o rčení, chceme-li o někom říci, že jeho obličej vyjadřuje smutek, bolest, špatnou náladu a vše, co s tím souvisí, tak říkáme, že má *פָּרֹצִיךְ שְׂפָתַי* – obličej (jako o) *Tiš' be'av*.

Na druhou stranu, **Devátý av** je dnem, kdy se narodil Mesiáš – משיח – Vykupitel (od hebr. slova *משוח* – pomazaný olejem, Pomazaný Hospodinův). Mesiáš je ústřední postavou v judaismu. Na konci věků – באחרית הימים se objeví Hospodinem poslaný člověk, který přinese židovskému lidu úplné vykoupění – גאולה שלמה. Bude bojovat s národy, které nás nenávidí, a pokoří je. Tak učiní svět dobrým a dokonalým. O narození Mesiáše na půst Devátého avu se píše v midraši: „Řekli, že ten den, kdy vešli nepřátelé do města a zbořili Chrám, jeden Žid oral pole nedaleko Jeruzaléma. Tu si všiml, že kráva, s jejíž pomocí oral, si naráz lehla na zem a odmítala vstát a orat. Muž ji začal bít, aby ji donutil vstát a orat, avšak kráva jej neposlouchala a odmítala se hnout ze země a pokračovat v práci. Tu onen muž slyšel hlas: „Co ti je do té krávy, nech ji, neboť ona křičí pro Chrám, který byl dnes spálen.“ Muž si okamžitě na sobě roztrhl oděv, začal si na znamení smutku rvát vlasy a hlavu si posypal popelem a rozplakal se. Po dvou či třech hodinách kráva najednou sama od sebe vstala, začala tancovat a byla veselá... Muž se chování krávy velmi podivil, a náhle opět

Slyšel hlas, který mu říkal, že ve tu hodinu se narodil Mesiáš. Poté, co uslyšel zvláštní hlas, umyl si obličej a radostně šel domů.“ (Midraš Ejcha zuta, nusach bet, Buberova sbírka midrašů).

Pomazaný Hospodinův neznamenal vždy, jak je výše uvedeno, onoho Vykupitele – Mesiáše posledních dnů. Izajáš 44,28 uvádí: O Kýrovi praví: „Hle, můj pastýř... Řekne Jeruzalému: „Budeš vybudován!“ A Chrám: „Budeš založen!“ Tak se dostalo Kýrovi a jeho království nebeské pomoci, aby mohl navrátit Hospodinův lid ze zajetí do jeho vlasti a znovuvybudovat druhý Chrám. V *Deuteronomiu* 30,3–5 se uvádí, že Hospodin bude tím, kdo shromáždí svůj lid ze všech národů, kam jej rozptýlil, a Hospodin uvede svůj lid do země, kterou obsadili jeho otcové. Tyto verše se nezmiňují o žádné osobnosti, která by v tomto období vedla Boží lid. Nicméně, v *Numeri* 24,17–19 předpovídá pohanský prorok Bileám toto: „Vidím jej, ne však přítomného, hledím na něj, ne však zblízka. Vyjde

Louis Haghe, Obléhání a zničení Jeruzaléma

hvězda z Jákoba, povstane žezlo z Izraele. Protkne spánky Moába, sémě všech Šétovců. Bude podroben i Edóm, podroben bude Seír, Jákobovi nepřátelé. Izrael si povede zdatně. Panovat bude ten, jenž vzejde z Jákoba, a zahubí toho, kdo vyzývá z města.“

V Genesis 49,10 čteme: שֵׁשׁ מִיְהוּדָה לא יסור מבין רגליו עד כי יבא שילה וְלוֹ יִקְחֶת עִמָּם – „Juda nikdy nebude zbaven žezla ani palcátu, jenž u nohou mu leží, dokud nepřijde Šilo, který z něho vzejde, toho poslouchat budou národy.“

Filozof a komentátor Don Izák Abrabanel (1437–1508) v třetí části své mesianistické trilogie 2,3 ישועות משיח uvádí, že slovo *Mesiáš* – *Mašiach* – משיח jsou první písmena jmen, která Vykupitel také má: *Menachem*, *Šilo*, *Jinon*, *Chanina*.

Mesiáš – Vykupitel, který přinese úplné vykoupení, bude potomkem krále Davida. Pražský Maharal rabi Löw (1523–1609) uvádí v 33. kapitole svého díla נצח ישראל na základě slov midraše Tanchuma, že král David byl vzorem pro *Mesiáše*, potomka Davidova, a to na základě 2. Samuelovy, 23,1: „ואלה דברי, ואלה דוד האחרנים נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הקם על דוד – משיח אלהי יעקב ונעים זמרות ישראל – Toto jsou Davidova poslední slova: „Výrok Davida, syna Jišajova, výrok muže Nejvyšším povýšeného, pomazaného Bohem Jákobovým, líbezného pěvce izraelských žalmů.“ Budoucí *Mesiáš*,

Davidův potomek, bude zdokonaleným „otiskem“ krále Davida. Král, kterého si Izrael nad sebou ustanoví, povede jejich boje duchovní mocí a silou.

Naše tradice hovoří o dvou *Mesiáších* – Vykupitelích. *Mesiáš*, syn *Josefův*, který připraví cestu pro *Mesiáše*, syna *Davidova*, ale bude zabit. Pramenem pro *Mesiáše*, syna *Josefova*, je talmudický traktát *Suka 52a*, v němž nalezneme pasáž vzatou z 12. kapitoly knihy proroka Zacharjáše o tom, jak v Jeruzalémě národ Izraele pronáší smuteční řeč nad *Mesiášem*, synem *Josefovým*, který bude zabit: „Budou vzhlížet ke mně, kterého probodli. Budou nad ním naříkat, jako se naříká nad smrtí jednorozeného, budou nad ním hořce lkát, jako se hořce lká nad prvorozeným... Naříkat bude země, každá čeleď zvlášť.“ (Za 12,10–12). Ve výše zmíněném traktátu se uvádí:

הא הספידא מאי עבידתיה? פליגי בה רבי דוסא ורבנן חד אמר על משיח בן יוסף שנהרג וחד אמר על יציר הרע שנהרג...

Co znamená tento smuteční proslov – הספד? Při jaké příležitosti byl tento smuteční proslov pronesen? Na tuto otázku se odpovídá mezi rabi Dosou a učenci různí. Jeden z nich řekl, že to byl smuteční projev – הספד nad *Mesiášem*, synem *Josefovým*, který byl zabit předtím, než přišlo úplné vykoupení – גאולה prostřednictvím *Mesiáše*, syna *Davidova*.

PROGRAM BEJT SIMCHA

Léto 2025

KABALAT ŠABAT

Šabatové bohoslužby se konají každý pátek od 19.00

Místo: Židovská obec v Praze (3. patro), Maiselova 250, Praha 1
Prezenčně i online

Rodinná bohoslužba – vždy poslední pátek v měsíci

Zkrácená bohoslužba, program a občerstvení pro děti zajištěny

Místo: Židovská obec v Praze (klub Gešer, přízemí), Maiselova 250, Praha 1

Registrace není nutná.

V případě zájmu si lze objednat šabatovou večeři v restauraci Šalom.

Cena menu: 225 Kč

Rezervace: kehila@bejtsimcha.cz

ONEG ŠABAT

Oneg Šabat – ranní šabatová bohoslužba

Datum: 23. 8. 9.30

Místo: Španělská synagoga, Věžeňská 1, Praha 1

Registrace nutná: sachrit@seznam.cz

Bejt Simcha

Maiselova 18, 110 00 Praha 1

telefon: 603 393 558

e-mail: kehila@bejtsimcha.cz

web: www.bejtsimcha.cz

JAK ZÍSKÁVAT MASKIL?

a) v elektronické podobě na www.maskil.cz

b) v tištěné podobě za cenu poštovního a balného; pošlete, prosím, svoji žádost na adresu Bejt Simcha, Maiselova 4, 110 00 Praha 1, telefon: 603 393 558, e-mail: redakce@maskil.cz; výše poštovního a balného je v ČR minimálně 250 Kč ročně; uvedený obnos nám laskavě zašlete složenkou nebo na bankovní účet číslo: 86-8959560207/0100 u Komerční banky, variabilní symbol je 88888 (5×8), v popisu platby uveďte, prosím, své jméno

Římány pod velením Tita, litografie inspirovaná obrazem Davida Robertse, 1850

Francesco Hayez, Zničení jeruzalémského chrámu, 1867 (detail)

Zdroj: wikipedia

V Jeruzalémském Talmudu, traktát Ta'anit 4:8, se uvádí příklad Mesiáše, syna Josefova, který bude zabit. Tím byl vůdce druhého protiřímského povstání v letech 132–135 Šimon bar Kochba. Rabi Šimon bar Jochaj učil: „Můj učitel rabi Akiba vyložil takto verš (Numeri 24,17), Vyjde hvězda z Jákoba. Když rabi Akiba spatřil Bar Kozibu, řekl: „To je Pomazaný Král!“ (Mesiáš). Rabi Jochanan ben Torta mu řekl: „Akibo, tráva poroste z tvého líce a syn Davidův ještě nepříjde.““

Rabi Akiba, který byl duchovním vůdcem Bar Kochbova povstání, považoval Bar Kochbu za Mesiáše, syna Davidova, a viděl v něm opravdového vykupitele, který přinese židovskému národu svobodu. Poté, když Bar Kochba v boji padl, rabi Akiba pochopil svůj omyl. Pravděpodobně Šimon pocházel z vesnice Chozeva – 1) כוזבא. Letopisů 4,22). Po porážce povstání mu někteří učenci přezdívali Bar Koziba – Syn Lži, neboť si prý přisvojil titul Mesiáše. V každém případě můžeme o něm říci, že je příkladem Mesiáše, syna Josefova, který byl zabit během přípravy cesty pro Mesiáše, syna Davidova, a cesty k úplnému vykopení.

Jedním z Třinácti článků víry, jak je sepsal Rambam (Maimonides, 1135–1204) je, že věříme v příchod Mesiáše, a i kdyby se svým příchodem otálel, každý den máme jeho příchod očekávat. Samozřejmě věříme, že Hospodin pošle Vykupitele – Mesiáše. Kdy však přijde, nikdo neví. Není vůbec dobré a žádoucí spekulovat o datu jeho příchodu. Kdy Hospodin pošle Mesiáše, je Jeho svrchované rozhodnutí. Avšak svým chováním a plněním Božích přikázání můžeme urychlit Mesiášův příchod. Tradice uvádí, že prorok Eliáš bude tím, který bude zvěstovat blízký příchod Mesiáše.

V talmudickém traktátu Sanhedrin 98a se uvádí, že jednou se rabi Jehošua ben Levi setkal s prorokem Eliášem u vchodu do jeskyně rabi Šimona bar Jochaje. Rabi Jehošua ben Levi se zeptal: „Kdy přijde Mesiáš?“ Prorok Eliáš mu odpověděl: „Zeptej se ho sám.“ „Ale kde ho mám hledat,“ odpověděl rabi

Jehošua. „Jdi až k branám Říma, je tam.“ „Jak ho poznám?“ Eliáš mu odpověděl: „Mesiáš sedí mezi nemocnými a chudými.“ Rabi Jehošua odpověděl: „Ale jak poznám, že to je on?“ Eliáš mu řekl: „Pozoruj nemocné chudáky. Všichni snímají najednou všechny obvazy, nežli je znovu přiloží na své rány. On nikoli. Snímá a přikládá si je jeden po druhém. To proto, aby byl připraven, kdyby musel jít na pomoc svému lidu, aby ho spasil.“ Rabi Jehošua ben Levi spěchal ihned k branám Říma, našel Mesiáše, a když mu byl nablízku, pozdravil jej: „Mír s tebou, můj Mistře a rabi.“ „Mír s tebou, synu Leviho,“ odpověděl Mesiáš. Rabi Jehošua řekl: „Kdy přijde můj Mistr?“ „Dnes,“ odpověděl Mesiáš. Rabi Jehošua se vrátil domů. Opět se setkal s prorokem Eliášem, který se ho zeptal: „Tak co, viděls ho?“ Rabi Jehošua odpověděl: „Ano, viděl.“ „A jak tě pozdravil?“ zeptal se Eliáš. Řekl mi: „Mír s tebou, synu Leviho.“ „To je dobré znamení, že ty i tvůj otec máte zajištěné místo v budoucím světě – בעולם הבא.“

Závěrem se vraťme k pústu Devátého avu jako dni, kdy se narodil Mesiáš.

V některých severoafrických komunitách je zvyk, že po odpolední modlitbě o Tiš' be'av začaly ženy uklízet své domovy, a dokonce

bílit jejich stěny. Odpoledne, v den pústu Tiš' be'av, když byl rabi Chaim Josef David Azulai, známý pod zkratkou Chida (1724–1806) na cestě do synagogy ve městě Constantine v Alžírsku, viděl ženy, jak uklízejí domy, a dokonce bílí jejich stěny.

Rabín to považoval za znesvěcení pústu a s údivem se zeptal svého hostitele: „Je možné, že v den pústu na památku zničení Chrámu jsou lidé, kteří opravují a malují své domy?“

Hostitel odpověděl: „To je náš zvyk. Ženy očekávají a doufají, že Mesiáš dnes přijde, a uklízejí domy k Jeho poctě!“

Rabín Azulai s tím nesouhlasil a rozhodl, že ženy musejí přestat se svou činností a že tento zvyk by měl být zrušen. Hostitel to řekl ženám a ty přestaly se svou prací. Během krátké doby se zvěst rozšířila a ženy přestaly tento zvyk praktikovat po celém městě.

Po modlitbách se Chida vrátil ze synagogy a uviděl schoulené ženy jak ukazují na něj.

Zeptal se svého hostitele: „Co říkají?“ Hostitel mu odpověděl, že říkají: „Rabín z Jeruzaléma řekl, že Mesiáš letos nepříjde.“ Chida okamžitě pochopil chybu, kterou udělal, a prohlásil: „Mýlil jsem se ve svých předchozích slovech. Domy je nutné opravit. Pokud jste dříve myly jednu místnost – myjte nyní celý dům, a pokud jste byly zvyklé bílit a malovat jednoduchou barvou – natřete domy lepší a krásnější barvou. A možná právě proto Mesiáš přijde ještě letos.“ Chida si uvědomil, že vlastně svým zákazem uklízet a bílit domy na Tiš' be'av jednal proti dvanáctému z třinácti článků víry Rambama (Maimonida), který říká: „Věřím celou svou vírou v příchod Mesiáše, a i kdyby prodléval, budu každý den očekávat jeho příchod.“

RABÍN DANIEL MAYER

Židovská obec Děčín
Bejt Praha
Bejt Simcha

vás srdečně zvou na

ONEG ŠABAT

OTEVŘENÝ ŠACHRIT

SOBOTA, 23. 8. 2025, 9:30

ŠPANĚLSKÁ SYNAGOGA

REGISTRACE: SACHRIT@SEZNAM.CZ

Roi Kleitman: Judaismus nemá jen jednu pravdu

Izrael a Palestina jsou mikrokosmem našeho euroamerického židokřesťanského světa. Jsou srdcem naší kultury. Způsob, jakým k nim přistupujeme, odráží ze všeho nejvíce naše vnitřní nastavení – a naši ochotu rozeznat vlastní stíny, předsudky a přesvědčení, naši schopnost udržet v nádobě vědomí rozmanitost a plnou škálu lidských projevů od nenávisti k lásce, od zranění k léčení, od oddělení k propojení.

Lidé jako Roi Kleitman jsou odvážnými strážci Jednoty. V nelehké situaci rozporů, zranění a křivd znovu a znovu obnovují spojení, vzájemné pochopení a střízlivý náhled. Roi je zároveň věřící praktikující Žid a zároveň aktivista, který v klidu a s pochopením rozkrývá ideologická pokřivení narativů a zneužívání nacionálně-náboženských příběhů pro přivlastnění míst a tradic. Potkala jsem ho díky naší společné izraelské kamarádce na podzim, když přijel do Prahy vést novoroční bohoslužby v konzervativní židovské komunitě. Společně s kamarádem, kameramanem a fotografem Davidem přijali

naše pozvání přijet na víkend do Jičína. Tam jsme měli dostatek času si povídat.

Roi je přiměřeně svému věku a levicovému světonázoru kritický vůči Izraeli a zneužívání národnostního judaismu. Zároveň je velmi bystrý a činorodý – nezůstává u kritiky, nýbrž se s osobním nasazením ve spolupráci s přáteli snaží situaci změnit. To je jedinečný izraelský rys, který sami Izraelci často nevnímají jako izraelskou ctnost, protože ji žijí a v prostředí aktivní společnosti jim připadá samozřejmá. Jak ale víme my v postkomunistické střední a východní Evropě, aktivní občanská společnost bohužel samozřejmostí není. Často tak dochází k situacím, kdy já jako pozorovatel zvenčí dávám frustrovaným Izraelcům pozitivní zpětnou vazbu a uznání, ke kterým by sami nedospěli. Skutečnost, že i v době války, všudypřítomného smutku, vzteku, bolesti, beznaděje a pocitu ohrožení, jsou lidé, kteří neúnavně usilují o vstřícnost, toleranci, sebereflexi a o změnu nepodpůrného mentálního nastavení, je jedinečná a obdivuhodná.

Ještě mi nedá poznamenat jeden velmi „židovský“ detail: David byl při našem rozhovoru přítomný a občas s Roim nesouhlasil. Začali argumentovat a mohli mít protichůdné názory. A byla to radost je sledovat, s jakým respektem diskutují. Kdybychom se jako Češi měli od Izraelců, respektive Židů, naučit jednu jedinou věc, ať je to prosím tato *machloket le-Šem Šamajim*, disputeace pro slávu Božího Jména, dva tisíce let stará tradice diskuse, tříbení náhledů a názorů,

vedená v úctě a radosti z odlišných názorů, které nemají sloužit k hádce a drcení protivníka, ale ke zkoumání různých možností, různých tváří a projevů reality vyjevené Jednoty.

Protože jak ví židovství tisíce let, Božství je Jedním.

Aktivista v přemostování Izraelců a Palestinců

Roi, můžeš mi říci svůj životní příběh, jak jsi se stal aktivistou? Tedy pokud se považuješ za aktivistu.

Ano. Pracuji různými směry. Obecně se považuji za aktivistu v propojování a přemostování Izraelců a Palestinců. Před 7. říjnem jsem se soustředil na překračování hranic – fyzicky i mentálně. Snažil jsem se, aby se Izraelci a Palestinci potkávali tváří v tvář. Po 7. říjnu jsem začal pracovat více ve vzdělávání izraelských Židů. Jednak aby znali palestinský narativ, tedy jak Palestinci vyprávějí svůj příběh, a jednak aby se zamysleli nad možnými novými přístupy k tématu co to znamená být Židem, Židovkou a jak budovat kolektivní my inkluzivně, s menším důrazem na nacionalismus.

Náboženství se v minulých letech stalo více a více spojené s národnostní identitou. V mladé generaci je židovství často spojené s mocí a vládou. Věřím, že potřebujeme obnovit zdravý judaismus. Mocenský přístup je hluboko zakořeněn – může být spojený s oslavami a svátky, s pojmem „svatých

Foto: archiv Terezie Dubinové

**Autorka rozhovoru
Terezie Dubinová
s Roim Kleitmanem
(uprostřed) a jeho
přítelem Davidem**

Foto: Maayan Porat Photography

Roi Kleitman (horní řada uprostřed) se také angažuje v boji za bezpečnější pracovní podmínky. Zde je na demonstraci v roce 2022.

míst“, s interpretacemi Tóry, s dodržováním micvot. Když je tato skutečnost rozkryta, ohrozí to jednobarevnost judaismu. Ale judaismus nemá jen jednu barvu. A Izraelci a Palestinci jsou velmi propojení. A problematickou částí je představa židovské nadvlády v zemi Izraele. A já si nemyslím, že je to součástí tradice judaismu.

Souhlasím. Historicky v zemi Izraele nežili jen Židé (Judejci). A je tu zákon z roku 2018 o Izraeli jako židovském národním státě. V létě, kdy byl zákon přijat, jsem zrovna byla v Izraeli na univerzitě v Haifě na kursu o moderní arabské kultuře. Přednášela nám izraelská křesťanská Arabka a zákon kritizovala. Vzpomínám si i na demonstrace drúzů proti zákonu.

Přesně tak, drúzové byli zákonem velmi znepokojeni. Ale popravdě si myslím, že tento zákon nezformuloval nic nového. Situace už dlouho taková byla a zákon ji jen potvrdil. Jeho příprava trvala dlouho, a když to bylo konečně černé na bílém, tak to najednou mnoho lidí znepokojilo. Ale bylo to tak už mnoho let – vývoj se tím směrem ubíral.

A jak jsi došel k rozhodnutí, že budeš pracovat jako zprostředkoval, ten, kdo tvoří mosty?

Vždy jsem byl zvědavý. Od dětství mne zajímali drúzští lidé. Od osmi do dvanácti let jsme s rodiči žili v Jihoafrické republice. Moji rodiče tam působili jako šlichim, vyslanci pracující pro Židovskou agenturu. Přestěho-

vali jsme se tam v roce 2001, tedy jen pár let po pádu apartheidu. Mým nejlepším přítelem byl syn mé chůvy. Židovská komunita tam žila odděleně v jakési zlaté kleci. Byla to bohatá čtvrť, zároveň pracovníci jako zahradníci, strážci, opraváři byli černí Afričané. Do židovské školy, kam jsem chodil, jsem úplně nezapadl, takže mí kamarádi byli kamarádi mého kamaráda, Afričané. Myslím, že mne to podvědomě ovlivnilo. Všechno jsme s mým kamarádem dělali společně. A když jsme se vrátili do Izraele, už jsem byl zvyklý, že mohou být různé narativy.

Do Izraele jsme se vrátili v roce 2005, kdy probíhalo jednostranné stažení židovských osad z Gazy. Naše komunita byla národně náboženská komunita (tzv. *leumi dati*). Lidé z naší školy či synagogy byli politicky aktivní a chodili na demonstrace proti stažení osad. Celé téma bylo hodně zpolitizované a já byl do toho velkého chaosu zatažen. Moji rodiče na rozdíl od většiny se stažením osad souhlasili a na demonstrace nechodili. Ve škole jsem se tak brzy naučil, jaké to je být v opozici.

Potom v šestnácti letech jsem měl období, kdy jsem rebeloval vůči rodičům a stal jsem se velmi pravicovým. Trávil jsem víkendy s osadnickou mládeží. Na střední škole byli mladí lidé z města i z osad a já se přátelil s osadníky, protože v mých očích byli „méně buržoazní“. Cítil jsem v nich svobodu. Byl jsem zvědavý a chtěl jsem zažít dobrodružství, stopovat, cestovat k pramenům a k přírodním místům na Západním břehu

(tj. v *Palestinské autonomii*). Bylo to takové hippie. Tehdy byl Západní břeh něco jako „neznámá země“ volající po objevování. Bylo magické a dobrodružné tam slavit šabat na pahorcích v přírodě. Zároveň v tom byla velká zvědavost podívat se „na druhou stranu“. Zároveň jsem ale začal pracovat i pro organizaci Bojovníci za mír.

Kdysi jsem dělal rozhovory s Tulim Flintem pro knihu Jak napravovat svět a se Sulim Chatibem pro svůj web a bylo to moc zajímavé. Také jsem četla knihu, kterou Suli napsal společně se Pninou Eilberg Schwartz, kterou nazvali Společně na tomto místě. Skvělá kniha.

Ano. Mám je moc rád. Se Sulim děláme ve dvojici společně přednášky, kde mluvím právě o své osadnické minulosti.

Po dokončení střední školy jsem se opět stal více levicovým, jako moje rodina. Přiklonil jsem se k socialismu. V roce 2011 jsem se zúčastnil protestů za společenskou změnu. Žil jsem ve stanovém městečku v Tel Avivu. Tehdy už jsem se zajímal o islám, zvláště o islámskou mystiku súfi. Potkal jsem rabi Menachema Fromana a rok byl mým rabínem, než zemřel.

Emoce hněvu a začátky aktivismu

Jak jsi se s Menachemem Fromanem seznámil?

Jednoho dne přišel do stanového městečka a přednesl nám přednášku o Tiš be-av.

Bylo to nezapomenutelné – křičel, plakal... Přednášel také o mystické knize Zohar či o súfismu. Opravdu mne to fascinovalo, takže jsem od té doby každý týden chodil na jeho přednášky o knize Zohar. Vždy byl přítomný i nějaký muzikant. Přednášky se konaly nejprve v Jeruzalémě a později, když už byl nemocný, v jeho domě v Tekoa. (pozn. autorky: Židovská osada u Herodionu v oblasti C, tedy v oblasti Palestinské autonomie, kam mají Izraelci přístup, ale musejí projít checkpointy.) Po jeho smrti jsem dále chodil do ješivy, kde vyučoval, v osadě Otniel, také v oblasti C, jižně od Hebronské pahorkatiny. Potom jsme společně s přáteli založili mezináboženskou skupinu a potkávali jsme se k diskusím o náboženství s mladými muslimy z Hebronu.

V roce 2014 jsem začal svoji vojenskou službu. A souběžně se staly dvě věci. Hamás unesl a zavraždil tři židovské chlapce – a já jednoho z nich znal ze střední školy. Studoval v nižším ročníku. Byl jsem ve velkém šoku. A asi týden poté jsem s kamarádem stopoval z Guš Ecion domů. Já jsem jel odjel první a on stopoval dál. Později byl nalezen jeho zakrvavený batoh a já se dozvěděl, že krátce po mém odjezdu došlo na místě k teroristickému útoku, najelo do něho auto. Nevěděli jsme, co se s ním stalo. Prohledávali jsme nemocnice, pátrali po něm. Nakonec jsme ho našli zraněného, jak se léčí už doma. A pamatuji si, jak řekl: „Co jsme udělali, že nás Palestinci tak nenávidí?“ A tak jsem pochopil dvě věci: Že konflikt mezi Izraelci a Palestinci je reálný, vždyť mí blízcí lidé byli zraněni. A zadruhé že o něm nevím dost. A že si potřebuji nejprve zpracovat emoce hněvu, aby mne nezaslepovaly, když si kladu otázky. A to mne poslalo na dlouhou cestu.

První akce, kterou jsem zorganizoval, bylo setkání se súfijským arabským učitelem z Jaffy. Spolupracoval s Menachemem Fromanem. Tou dobou už jsme věděli, že v odpověď za zavraždění chlapců byl židovskými radikály upálen muslimský chlapec. Řekl jsem učiteli, že chci uspořádat mezináboženskou modlitbu za všechny zavražděné chlapce. A účastníky by byli chlapci – studenti z ješivy. Souhlasil a pozval nás k sobě domů. Přišlo opravdu mnoho lidí. On vedl modlitbu a v jednu chvíli zapnul zoom a propojil nás s lidmi z Gazy. Bylo to bláznivé – já byl vojákem v armádě, mí přátelé bojovali v Gaze, a najednou jsem se setkal online s lidmi z Gazy. Pak jim vypadla elektřina, tak se přerušilo spojení. Ale pro mne to byl začátek aktivit.

Za covidu jsme nikam nemohli chodit. A popravdě mi to vyhovovalo, protože jsem se mohl snadněji dostat na Západní břeh. Seznámil jsem se s dvojicí, ona je Bulharka, on Palestinec. Přes facebook zval pomocníky na sběr plodů. Vznikla skupina Palestinců a Izraelců. Snažili jsme se navzájem propojovat a propojení šířit. Třeba jsme si pronajali byt v Jerichu a udělali tam společnou párty. Nebo jsme pašovali Palestince na pláž v Tel Avivu. Společně jsme spolu chodili na túry

do přírody, trávili svátky. Byla to zábava a to byl náš cíl.

Umíš arabsky?

Ne (směje se). Mluvíme anglicky. Jednak je to pro nás neutrální jazyk. A pak Palestinci umějí lépe anglicky než hebrejsky. Navíc byli mezi námi i lidé z jiných zemí. Také mezi námi byli Palestinci a Palestinky, pro které je v konzervativní palestinské společnosti těžké najít místo – gayové, rozvedení lidé. Muži byli hlavně rádi, že jsou tam dívky z jiných zemí (směje se). Vlastně nešlo o politiku, byli mezi námi i pravicoví lidé. Šlo prostě o osobní setkávání a spojení. Ale stejně jsme se pomalu seznamovali s pohledy a narativy „toho druhého“. Navštívil jsem mnoho palestinských domácností a cestoval jsem po palestinských městech. Doma v Izraeli mi lidé říkali: „Když pojeděš do Nábulusu, tak tě zlynčují“ a já navštívil tamní hammam, lázně a nic se mi nestalo. Lidé nám říkali, že jsme šílenci. Svým rodičům jsem o ničem moc neříkal, i když to asi tušili. Každopádně to pomalu rozbíjelo zdi strachu a já poznával a chápal i palestinskou perspektivu.

Tak jsem začal více přemýšlet o rovnováze a nerovnováze moci, o mocenské dynamice a nerovnosti. A to mne dovedlo k politickému aktivismu na plný úvazek. Založili jsme politickou skupinu Bnei Avraham (Abrahamovi synové). Mladí ortodoxní židovští aktivisté například chodili na shromáždění solidarity s palestinskou komunitou u Hebronu, která byla ohrožena novou židovskou osadou.

Důstojná náprava

Jak jsi tyto mladé ortodoxní Židy do sdružení pozval?

To je dobrá otázka. Obecně řečeno – chodím po ulici a mluvím se všemi lidmi. Jednu dobu jsem organizoval šabatová setkání u večere pro lidi, kteří odešli z ultraortodoxních komunit. Taky jsme tady s Davidem (kýve na Davida vedle sebe) chodili každý čtvrtek do Šoulet baru v Jeruzalémě, protože jsme zjistili, že si tam v ten čas chodí ortodoxní mladí muži zakouřit. Navštěvovali jsme ješivy. Pomalu si vytvořili síť. Stavěli jsme na tom, že ortodoxní Židé a muslimští Arabové mají mnoho společného: Mají velké komunity, rodí hodně dětí, jejich vůdci jsou velmi staří. Jedinou náplní času mladých chlapců je studium v ješivách, takže mají spoustu času přemýšlet. Když ješivu ukončí, tak někteří z nich tajně čtou i jiné knihy – Kanta, Nietzscheho... Je to jako underground. Jsou knihkupectví, kam tajně chodí pro knihy nebo si tam čtou. Taky tajně kouří trávu.

Rozhodli jsme se pro ně udělat něco jako salon, kam mohou přijít a diskutovat. A pověst o tom se šířila, jeden to řekl druhému. Někdy je to opravdu nečekané. Například jsme se s Davidem dozvěděli, že v Tel Avivu mají ortodoxní Židé surfový klub. Šli jsme tam s kamerou a natočili s nimi rozhovory.

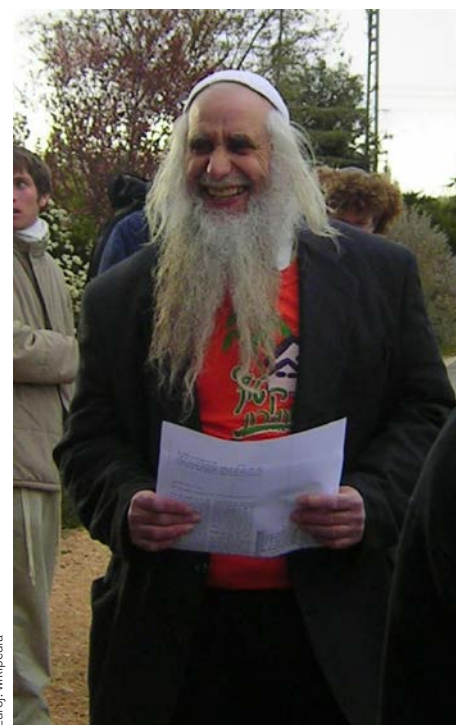
I mezi ultraortodoxními a ortodoxními Židy je něco jako alternativní kultura.

Jak jsem říkal, od 7. října se moje práce soustředila více dovnitř naší společnosti, do židovské komunity. Od vypuknutí války si mnoho ortodoxních a ultraortodoxních Židů klade otázky. Mohou mít i krizi víry a identity. Já sám jsem týden po 7. říjnu odešel ze země. Zažil jsem totiž útok ozbrojených osadníků, když jsme vezli na Západní břeh potraviny. Byl jsem z toho traumatizovaný a potřeboval jsem z toho všeho odejít. Dal

Foto: archiv Terezie Dubinové

Portrét z akce v jeruzalémském kulturním centru Poúndak Project

Zdroj: wikipedia

Rabín Menachem Froman byl izraelský ortodoxní rabín, mírotvůrce a vyjednavac s uzkými vztahy s palestinskými náboženskými představiteli.

Akce v Jeruzalémě, na kterém literáti sdíleli texty v arabštině, hebrejštině a v jidiš, aby společně podpořili konec války v Gaze.

jsem výpověď v práci, tedy v armádě, kde jsem učil židovské konvertity judaismus. Dva měsíce jsem pobýval na Balkáně.

Potom se mi v polovině prosince ozvala kamarádka, ultraortodoxní feministická aktivistka, že dostala grant na seminář pro ultraortodoxní Židy o Východním Jeruzalémě, a jestli ho neuskuteční do konce roku, peníze propadnou. No, moc se mi nechtělo a trochu jsme se dohadovali, ale šla na to chytře. Slíbila, že mi zaplatí letenku... Takže jsem přiletěl a udělal čtyřdenní seminář pro ultraortodoxní Židy včetně výletů minibusem do Východního Jeruzaléma.

V Izraeli jsem už zůstal. Obešel jsem přátele v neziskovkách *Bojovníci za mír* a *Be-celem*, sehnal peníze a o svátku Pesach jsem uspořádal hostinu nazvanou Seder Svobody. Pro tu příležitost jsem napsal novou haguadu. Podobně jsme uspořádali oslavu svátku Šavuot. S pomocí Bojovníků za mír a fundraisingu jsme připravili *Hamidraša haemunit*, náboženskou školu. Dopoledne jsem chtěl učít různé přístupy v judaismu a odpoledne probírat různé narativy řešení konfliktu. Škola se uskutečnila v první polovině roku a byl to úspěch. Účastnilo se jí kolem sedmdesáti ultraortodoxních mužů. Přespávali jsme tam i jezdili na různá místa.

O Roš ha-šana jsme pořádali setkání na téma odpuštění, jak ho chápe židovství. Organizujeme i setkání se súfijskou duchovní tradicí a hudbou.

Projekt, který bych rád uskutečnil, jsou cesty studijní skupiny na místa, kde dříve Židé žili, a studovat tam. Takto jsme již byli třeba v Krakově, Kovnu či v Malaze. Připadá mi, že bychom tak mohli pracovat s duchy, kteří na tom místě uvízli. I to je způsob, jak pracovat s útliskem, protože jinak se stále vrací. Chceme věci důstojně napravit. Možná si to jen představuji a nevím, jestli se vytvoří spojení, ale tak o tom přemýšlím.

Až se nyní vrátím domů, otevřu čtvrtý cyklus školy o judaismu a sociální spravedlnosti. Chtěl bych, aby studenti byli z třetiny ultraortodoxní, z třetiny národně náboženská a z třetiny sekulární. Opravdu potřebujeme dělat *tikun*, nápravu světa. Izraelská identita je velmi mladá. A proto mnoho lidí žije v módu přežití.

Cesta k židovské identitě

Trauma je stále živé. Není snadné ho zpracovat a překročit.

Ano. Já věřím, že když budeme posilovat smysl pro komunitu, pomůže nám to vyřešit

mnoho problémů. Třeba i hledat řešení pro palestinské „právo na návrat“.

Podle mého názoru odchod či vyhnání Palestinců bylo součástí historického kontextu, kdy se odehrálo. Tehdy se to dělo nejen v Izraeli, a dokonce to bylo vnímáno pozitivně jako řešení problémů. Z poválečného Československa byly vyhnány tři miliony českých Němců. Kdyby se dnes chtěli vrátit, kam by šli? Nemůžeme vrátit historii. Němci prohráli válku, a stejně tak Arabové. Můžeme ale říct, že z dnešního pohledu to nebylo humánní. Rozumím. Myslím, že první krok k léčení traumatu je uznání.

V tom s tebou souhlasím.

Ale vezmi si – často jedna z prvních cest Izraelců do ciziny je na místa holocaustu. Holocaust se podrobně rozebírá. To neustále udržuje trauma. Když organizuji cesty na místa, kde Židé před válkou žili, nechci oživit zaniklou komunitu, ale posílit živou identitu a místo. A myslím, že podobné je to s *nakbou*. Nestačí, aby Palestinci věděli, kde je jaká židovská jednotka vyhnala, ale aby se dozvěděli více o své historii a rozmanitosti.

Sedmý říjen přerušil moji práci s Palestinci a poslal mne zpět do mojí komunity. Mám pocit, jako by byla nějaká mezigenerační kletba, kterou přenášíme z generace na generaci. A my to potřebujeme prolomit a léčit. Je to spojené s mojí židovskou komunitou a židovskou identitou: potřebuji k nim najít cestu nazpátek a pracovat s nimi zdravým způsobem. A pracovat s lidmi. Součástí té práce je uvědomit si, jak jsme traumatizovaní a jak jsme byli oběti – a z tohoto nastavení vyrostla naše potřeba být silní. A jako bychom na Palestince přenesli roli oběti – ukazujeme jim, že teď jsme ti silní my. Ale i oni nám ukazují, že jsou ti silní. Je to propletené.

Jak říká kamarádka, mírová aktivistka Miriam Turmalin: Židé a Palestinci jsou twin souls, spřízněné, sobě souzené duše. Tak teď se ještě vymotat z dynamiky „oběť-agresor-spasitel-mučedník“. V té se motají i jiné kolektivy a jednotlivci na světě. A vy máte všechny předpoklady jít nám příkladem.

Děkuji ti za rozhovor. Moc si tvých aktivit a tvé odvahy vážím.

TEREZIE DUBINOVÁ

Rozhovor byl dříve publikován na blogu Ohel adom. Děkuje se za možnost zveřejnění.

Za papežem Františkem truchlí i Blízký východ

Papežové byli prakticky od počátku globální lídři. Ti poslední díky snadnému cestování letadlem a elektronickému spojení byli skutečně součástí náboženského i politického života ve všech částech světa. Smrt papeže Františka ne náhodou vyvolala řadu reakcí na Blízkém východě.

Je to dáno i tím, že František stál v čele katolické církve relativně dlouho a také hodně cestoval. Například už v roce následujícím po svém zvolení navštívil v regionu Turecko, Jordánsko, Izrael a Palestinu, v následujících letech i Egypt, Maroko, Emiráty, Bahrajn a také Irák.

Oficiální soustrast i neformální lítost proto projeví i představitelé tak rozdílných států a tak odlišní lídři, jako je marocký král nebo iránský prezident.

Ale také Liga arabských států, Organizace islámské konference nebo egyptská univerzita Al Azhar, označovaná někdy za nejdůležitější náboženskou autoritu sunnitského islámu.

Tyto projevy představitelů států a institucí obvykle neobsahují žádné „ale“, žádné výhrady ani nenaznačovali. Většina zpráv o něm zdůrazňuje jeho velkou snahu o mezi-náboženský dialog.

František (vlastním jménem Jorge Mario Bergoglio) byl zvolen 266. papežem katolické církve v roce 2013.

Za jeho éry nedošlo k takovému rozkolu jako v roce 2011, kdy tehdejší papež Benedikt vyzval k větší ochraně křesťanů v muslimských zemích a vyvolal tím velmi zlobnou reakci.

Média v blízkovýchodních zemích zdůrazňují Františkovo opakované vyzývání k boji s protimuslimskými předsudky, odsouzení veřejného pálení koránu a jeho kritiku spojování islámu s násilím. Například citují

jeho slova z roku 2016 o tom, že násilí se dopouštějí také křesťané.

Často zmiňují jeho latinskoamerický původ. Možná aby ho tak vydělili z představy západního křesťanství jako součásti pomyslného „Západu“, který je v islámském světě často chápán jako agresivní nepřítel islámu.

Vždy také zmiňují to, co považují za papežovu kritiku Izraele a jeho války s Hamásem. Papež František totiž opakovaně vyjádřil touhu, aby v Gaze zavládlo co nejdříve příměří, vlastně bez ohledu na výsledek, a izraelský postup označil za nemilosrdný a zdálo se, že zpochybňuje celý izraelský pokus Hamás vojensky porazit.

Izraelské rozpaky

To v Izraeli budilo roztrpčení i u těch, kdo jsou jinak kritiky současné vlády. Zdálo se jim, že papež udílí hraběcí rady a nedoceňuje bezpečnostní dilemata, kterým jejich země čelí. V izraelských novinách se proto píše i o tom, že papež se rozhodl „ignorovat složitou realitu“ a „podlehl palestinskému narativu“.

Rozruch vzbudila i umělecká instalace betlému ve Vatikánu, kterou František odhaloval. V ní byl malý Ježíšek zabalen do typické palestinské šály kefiji. Zvláštní světlo na celou věc vrhá skutečnost, že i organizace jako Hamás a Hizballáh ve svých kondolencích papeže za jeho postoje ke konfliktu v Gaze pochválily.

Izraelská i židovská média ale papeže Františka také chválí za jeho rozhodné odsouzení antisemitismu a připomínají, že jako první představitel Vatikánu při své návštěvě Izraele navštívil hrob Theodora Herzla a položil u něj věnec, čemuž přikládají silný symbolický význam.

Papež samozřejmě mluvil i k blízkovýchodním křesťanům, jichž je zhruba 20 milionů. Většina z nich nejsou katolíci, i když část patří k církvím, které jsou v takzvané „jednotě s Římem“, jako jsou libanonští maronité nebo iráčtí chaldejci.

Velmi emocionálně na papežovu návštěvu vzpomínají právě křesťané v Iráku, kde se tamní kostely staly mnohokrát terčem bombových útoků a počet křesťanů se během jediné generace snížil z jednoho a půl milionu sotva na desetinu.

Blízkovýchodní noviny často připomínají papežův zvyk každý večer zatelefonovat souvěrcům v Gaze, což bylo pro tamní komunitu podle vyjádření jejích představitelů velkou vzpruhou.

Komentář původně vznikl pro ČRo. Děkujeme za možnost zveřejnění.

Papež František na návštěvě Betléma v květnu 2014

JAN FINGERLAND

Historie se mění v současnost

Den Jeruzaléma se slavil v Praze

Desítky členů ČSPI zasedly 28. května ve sněmovně na místech, kde jindy sedí poslanci

Několik desítek členů České společnosti přátel Izraele navštívilo ve středu 28. května český parlament, přesněji jeho Poslaneckou sněmovnu. Spolu s diskutujícími zástupci organizací spolupracujících s Izraelem a s několika aktivními politiky zde v odpoledních hodinách oslavili Den Jeruzaléma. Společnost, která sdružuje stovky přátel Izraele v České republice, si tímto důstojným způsobem připomněla Jom Jerušalajim už popáté. Následující den členové společnosti navštívili i veřejné slyšení v Senátu, kde se rozvinula diskuse o možném přesunutí velvyslanectví České republiky z Tel Avivu do Jeruzaléma.

Česko a Izrael vázou dlouhá léta velmi přátelské vztahy, které započaly záhy po vzniku nového státu ustaveného z rozhodnutí OSN 14. května 1948 – po téměř dvou tisíciletích rozptýlení židovského národa v diaspoře.

Členové společnosti přátel Izraele, lidé různého věku i rozdílných profesí, v onu středu usedli do parlamentních lavic, kde jinak zasedají poslanci. Předseda společnosti Karel Sedláček řekl hned na úvod: „Pátý ročník Dne Jeruzaléma v Poslanecké sněmovně, který oslavuje sjednocení města v roce 1967, je jedním z vrcholů naší činnosti v oblasti podpory Izraele na mezinárodním poli.“ Perfektní organizaci potvrdila i možnost sledovat jednání v přímém přenosu on-line pro ty členy, kteří na akci nemohli přijít osobně.

Za řečnickým pultem se poté střídali čeští politici i politologové. Místopředsedu sněmovny a předsedu Meziparlamentní skupiny přátel ČR–Izrael Jana Bartoška vystřídal předseda sněmovního výboru pro bezpečnost Pavel Žáček, v češtině uvedla svůj krátký projev velvyslankyně Státu Izrael v České republice Anna Azari, nepřehlédnutelná byla i sympatická členka izraelského Knesetu a nyní i náměstkyně izraelského ministra zahraničí Sharren Haskel. Své projevy přednesli předseda parlamentní skupiny spojenců Izraele Miloslav Janulík stejně jako předseda frakce Meziparlamentní skupiny přátel ČR–Izrael v Senátu Zdeněk Papoušek. Právník Matthijs de Bois z Nizozemska vysvětlil, že uvažovaný přesun ambasád do Jeruzaléma není proti mezinárodnímu právu. Slyšeli jsme hlas prezidenta mezinárodní Nadace spojenců Izraele Joshe Reinstaina i velmi zajímavý projev publicisty Jefima Fištejna. Závažné myšlenky ve svém vystoupení přednesl zástupce American

Jewish Committee Tomáš Kraus a nemohl samozřejmě chybět ani předseda České společnosti přátel Izraele Karel Sedláček.

Potvrzení přátelských vztahů

Zaposlouchali jsme se do projevů a mnozí z nás si psali poznámky, ke kterým se pak vraceli při pauze na občerstvení a diskutovali s politiky o detailech jejich projevů. Jak víme, Česká republika má s Izraelem tradičně velmi intenzivní a přátelské vztahy. Spojenectví je dokonce zakotveno v programovém prohlášení vlády.

„Izrael je náš dlouhodobý, strategický a klíčový spojenec a my si toho vážíme. Není možné toto naše spojenectví jakkoliv podkopávat, a to žádným způsobem,“ okomentoval některé tendence různých politiků místopředseda Poslanecké sněmovny Jan Bartošek, který je zároveň předsedou Meziparlamentní skupiny přátel ČR–Izrael. Hned následující den se pak v Senátu odehrálo veřejné slyšení na téma přesun velvyslanectví České republiky do Jeruzaléma.

Podle očekávání zde došlo i k ostřejší výměně názorů na toto téma, které ne všichni zákonodárci přijali za své.

Lze říci, že od rozpadu Československa v roce 1993 a opětovného navázání vztahů s Izraelem v České republice soustavně roste veřejná podpora pro židovský stát, a tak přirozeným důsledkem tohoto přátelství bylo i nedávné vytvoření skupiny spojenců Izraele v českém parlamentu v roce 2020. Takovýchto skupin je v dalších parlamen-

Předseda Parlamentní skupiny spojenců Izraele Miloslav Janulík

Zástupce American Jewish Committee Tomáš Kraus

Projev publicisty Jefima Fištejna patřil k nejzajímavějším

Zdeněk Papoušek v senátu zastupuje frakci přátel Izraele

tech světa více než padesát a tvoří síť Nadace spojenců Izraele (Israel Allies Foundation – IAF). Její velkou výhodou je, že usnadňuje komunikaci mezi proizraelskými zákonodárci v Evropě i na celém světě.

Předseda parlamentní skupiny spojenců Izraele, poslanec Miloslav Janulík, mimo jiné řekl: „Jsem přesvědčen, že náš vztah vůči Izraeli má hluboké duchovní kořeny. Jsem velmi rád, že zachováváme tradici vynikajících vzájemných vztahů a že český parlament vyjadřuje Státu Izrael jednoznačně svou dlouhodobou podporu. Věříme, že toto je správná cesta směrem k mírovému soužití na Blízkém východě.“

Tato skupina spojenců Izraele má i svého ředitele Karla Sedláčka, předsedu ČSPI, který má v plánu realizovat spolupráci této skupiny s izraelskými protějšky. Již od první konference pořádané ke Dni Jeruzaléma před pěti lety bylo jasné, že se touto akcí přihlašujeme ke statusu Jeruzaléma jako hlavního města Izraele, respektujícího svobodu uctívání všech monoteistických náboženství. V roce 2018 byl ostatně otevřen honorární konzulát České republiky v Jeruzalémě a následně i kancelář českého velvyslanectví tamtéž s diplomatickým statutem.

Z projevů nás zaujalo

Mezi delší a obsažnější patřily projevy politologa Jefima Fištejna (byl šířen v elektronické verzi Reflexu) a Tomáše Krause. Vyjímáme

pro čtenáře Maskilu aspoň několik pozoruhodných vět z Krausova projevu.

„Připomínáme si sjednocení Svatého města v době, kterou nikdo z nás nečekal. Mysleli jsme si, že hrůzy holocaustu a druhé světové války jsou dávno za námi, a že dokonce odvěká zášť vůči Židům pomalu mizí... Bohužel opak je pravdou. Mnozí z těch, na které jsme s velkou pietou vzpomínali před pár týdny jako na oběti nacistického řádění, se upínali právě k vizi obnovení nejen Města Davidova, ale celého jeho království, vlastního moderního židovského státu, který by nikdy nedopustil to, čím si museli oni projít. Co by asi tito lidé říkali dnes? Jak by vnímali mediální lži a polopравdy či odsuzující výroky některých světových politiků?“

Vlastně není tak těžké uhodnout, co by říkali. A proto to dnes musíme za ně říct my: *Kdo dnes nepodporuje Izrael v jeho boji za přežití, fakticky schvaluje – možná neúmyslně – myšlenku nacistického konečného řešení židovské otázky. Uvědomte si to!*“

Jako malou perličku na závěr, která vzbudila v sále úsměv, jenž ovšem vzápětí tuhl na rtech, uveďme pár vět z českého překladu stanov Hamásu – hnutí islámského odporu, který jeden ze členů naší skupiny nechal kolovat mezi posluchači. Právě se zde například: „Hamás usiluje o každý kousíček Palestiny. Jeho cílem je založení islámského státu. Stejně jako byli poraženi křižáci, budou poraženi i sionisté.“ Nebo také: „Pokud jde o úlohu muslimské ženy, je třeba se vyhnout

západním pojetím. Úloha ženy – rodina, děti a vedení domácnosti.“

Je to neveselé nahlédnutí do některého z minulých století... Tím jsme si ale ani v nejmenším nenechali zkazit radostnou atmosféru oslav.

Pražská oslava Dne Jeruzaléma skončila velmi autenticky. Karel Sedláček na závěr setkání v parlamentu zatroubil, jak je jeho tradičním zvykem, na svůj nádherný – samozřejmě pravý, izraelský – šofar!

LUBOR FALTEISEK

FOTO Daniel Petřina

Česká společnost přátel Izraele (ČSPI) existuje od roku 1990. Není náboženskou ani politickou organizací, jakkoli mezi jejími členy najdeme křesťany, Židy i lidi bez vyznání. Členy spojují především sympatie a zájem o Stát Izrael, jeho kulturu, vědu, společenský vývoj a historii. Aktivním předsedou spolku je již řadu let Ing. Karel Sedláček. Spolek se věnuje šíření informací o Izraeli i ve svém elektronicky šířeném měsíčníku – Zpravodaji ČSPI. Se zástupci spolku se setkáváme nejen v médiích, ale i při mnoha společenských akcích, které se tak či onak dotýkají Izraele. Jedním z hlavních cílů spolku je naplnění přátelství, které obě země spojuje již od založení Státu Izrael v roce 1948. Spolek má rovněž ambice uvádět na pravou míru mnohé nepřesnosti a nepravdivé informace o Izraeli, které se občas objevují.

Hebrejšťina i přednášky o judaismu

Lauderova e-škola otevírá nové online kurzy

Lauderovy školy letos opět nabízejí online kurzy hebrejštiny a pestrou škálu přednášek o judaismu. Můžete se jich účastnit kdekoliv, kde se připojíte k internetu.

Do 13. července se můžete opět hlásit do e-learningu Lauderových škol, který nabízí on-line kurzy židovských studií a hebrejštiny.

Pokud s hebrejštinou (stále) začínáte, bude pro vás vhodný kurz Začátečníci Alef Bet: kurz pro naprosté nováčky, kde se s Monikou Tintěrovou začne hebrejskou abecedou a postupně se přes základní gramatiku dostanete k jednoduchým běžným konverzačním frázím.

Lauderovský e-learning si předsevzal udržet pospolitost již zavedených skupin, proto vedle začátečníků najdete i kurzy pro pokročilé, mj. konverzaci s Peerem Friedmannem, učitelem kamenných Lauderek. V tomto případě probíhá celá hodina pouze v hebrejštině a je vedená rodilým mluvčím.

Překladatelka Lenka Bukovská zase otvírá nově Kafe veivrit, hebrejštinu u kávy. Tyto dopolední hodiny budou patřit studentům seniorům, kteří mají chuť učit se hebrejštinu ve věkově homogenní skupině s trpělivou a motivující lektorkou.

V nabídce najdete kromě hebrejštiny všech úrovní také nové přednášky

o judaismu. Aleš Weiss nabídne přehled o židovských představách o Bohu. Půjde o intelektuální putování napříč židovskými představami o Bohu, objevování prostoru mezi normativitou a herezí, mezi transcendentí a smyslností.

Filip Friedman, český lektor žijící v Izraeli, zase nabídne přednášky o Talmudu a Mišně, kde se posluchači seznámí se základními pilíři rabínské literatury. Na jeho přednáškách se dozvíte, jak Mišna vznikala a jak ovlivnila nejen Talmud, ale i běžný židovský život.

Daniel Soukup, vyučující v Centru judaistických studií UP v Olomouci, povede od září další z oblíbených literárních on-line salonů. Tentokrát bude reagovat na bolestivé dění ve Státě Izrael a smutek či úzkost, kterou v nás může dění na Blízkém východě vyvolávat: na tzv. modrobílou melancholii. Ve „čtenářském kroužku“ se bude prostřednictvím umělecké prózy, esejů, cestopisů a poezie zabývat česko-izraelskými stopami v literatuře. Základem každé hodiny bude četba vybraných textů a diskuse nad nimi. V přednáškách se bude zabývat otázkami, zda může literatura pomoci lépe porozumět vztahu českých a moravských Židů k sionismu, specifickému poutu mezi Českem

a Izraelem či složitosti politického vývoje na Blízkém východě.

Aktuální dění bude reflektovat i kurz české lektorky žijící v Izraeli Miriam Mouryc Izraelské umění včera i dnes. Kurz se bude zabývat otázkami vzniku a vývoje izraelského umění ve 20. století, hlavními směry a školami, které v tomto období vznikly, a bude reflektovat i uměleckou tvorbu po 7. říjnu.

Kurzy hebrejštiny i přednášky o judaismu jsou určeny primárně pro rodiče studentů Lauderových škol a zájemcům ze širší židovské obce nebo zájemcům se židovským rodinným zázemím. K účasti v kurzu je potřeba pouze počítač nebo tablet, sluchátka s mikrofonom, web kamera a připojení k internetu. Všechny hodiny probíhají přes Zoom online v reálném čase.

Minimální počet pro otevření kurzu je šest přihlášených studentů.

Veškeré informace k přihlašování najdete na webu Lauderových škol v sekci e-škola.

ALŽBĚTA GLANCOVÁ

Foto: Alexander Grey, Unsplash

ŽIDOVSKÉ
HRDINKY

JOANNA RUBIN DRANGER
KARIN BRYGGER
ANNELI RÅDESTAD

*„Židovství pro mě není o zapalování svíček
a odříkávání požehnání, ale o tom být spolu
jako pravá rodina.“*

AMY WINEHOUSE

1983–2011

HUDEBNICE A ZPĚVAČKA | ANGLIE

JAKO MALÁ byla Amy pěkné číslo. Její táta zbožňoval hudbu a společně zpívali písničky Franka Sinatry. Když jí bylo devět, její rodiče se rozvedli a to ji hluboce zasáhlo. Ve škole platila Amy za zvědavou žačku, ale taky za neposedu. Ve dvanácti se dostala na jednu z nejlepších hudebně-dramatických konzervatoří v Londýně. Milovala zpěv, ale potíže se soustředěním ji pronásledovaly i tady. Trpěla depresemi, rozvinula se u ní porucha příjmu potravy, a studium proto musela ukončit. Tamní ředitelka doporučila Amy do National Youth Jazz Orchestra, kde divokou pubertáčku s výrazným hlasem okamžitě přijali. První smlouvu s nahrávacím studiem Amy podepsala v šestnácti letech.

Psala procítěné písničky přímo od srdce, což kritika v ohlasech na její první album náležitě ocenila. Koncertní turné a vystoupení večer co večer ji však začala vyčerpávat. V jádru byla velmi plachá, radši než na pódiu trávila čas s kamarády. V jedné londýnské hospodě se seznámila s Blakem Fielderem-Civilem a zamilovala se do něj. O několik let později se za něj provdala. V jejich bouřlivém vztahu ale bohužel nechyběly hádky, nevěra ani drogy, a tak se v roce 2009 rozvedli. Amy osobní trápení vkládala do své tvorby, bolest a zármutek dokázala přeměnit v úchvatnou hudbu. Po vydání alba *Back to Black* se z ní stala světová hvězda. Při udílení cen Grammy v roce 2008 získala pět zlatých gramofonů, více než kterákoliv jiná britská umělkyně v historii. Navzdory hudebním úspěchům se Amy dál potýkala se závislostí na drogách a alkoholu, což se jí nakonec stalo osudným. V pouhých sedmadvaceti letech zemřela na otravu alkoholem. Na její památku vznikla nadace Amy Winehouse Foundation, která pomáhá mladým lidem potýkajícím se se závislostmi a jinými psychickými potížemi.

*„Základním lidským právem
je právo na to mít práva.“*

HANNAH ARENDT

1906–1975

POLITICKÁ TEORETIČKA, FILOZOFKA A SPISOVATELKA |
NĚMECKO A USA

NAŠE ZKUŠENOSTI NÁS ČASTO POZNAMENÁVAJÍ, v dobrém i zlém, na celý život. Fungují pak jako jakýsi filtr, díky kterému věci vidíme jinak a někdy třeba i zřetelněji než ostatní. Naše vlastní bolest z prožitého bezpráví nás může vést k tomu, že budeme bojovat proti bezpráví páchanému na druhých. Coby Židovka byla kruté nespravedlnosti vystavena zamlada v Německu i filozofka Hannah Arendt. I později, když opustila vlast, aby si zachránila život, zažívala jako uprchlice těžké chvílky. To vše poznamenalo Hannah i její profesní směřování a vedlo ji k tomu, aby se hlouběji zabývala politickými otázkami týkajícími se lidských práv.

Hannah se narodila v Německu v roce 1906 do sekulární židovské rodiny, která jí nijak nebránila v touze po vzdělání, a tak se už ve třidvaceti letech mohla pyšnit doktorátem z filozofie. Navzdory akademickým úspěchům jí bylo znemožněno pokračovat v kariéře. V důsledku rozmáhajícího se antisemitismu se totiž mladá židovská filozofka stala v Německu nežádoucí osobou. Hannah akademický svět opustila znechucená tím, jak pasivně a beze slova odporu jeho představitelé přihlížejí sílícímu bezpráví, a začala se místo toho zabývat politikou.

Když se v roce 1933 nacisté v Německu chopili moci, utekla Hannah do Francie. Tam zažila, jaké to je, když se člověk ocitne bez státní příslušnosti. Takový uprchlík je bezprávný, tedy je zbaven veškerých svých práv, uvědomila si Hannah a formulovala ostře a jasně stěžejní myšlenku: *Základním lidským právem je právo na to mít práva.*

Po obsazení Francie Německem upadla Hannah do zajetí, přesto se jí nakonec podařilo uprchnout do Spojených států, kde se později stala jednou z velkých myslítek 20. století.

ASENATH BARZANI

1590–1670

RABÍNSKÁ UČENKYNĚ | MEZOPOTÁMIE (DNEŠNÍ IRÁK)

PŘED TÉMĚŘ PĚTI STY LETY SE V MOSULU na Blízkém východě narodila dívka, jež dostala jméno Asenath. Jednoho dne se měla stát první rabínkou na světě. Otcem dívky byl velmi učený a všemi uznávaný rabín. Působil jako rektor v místní rabínské škole, ale mnoho času trávil na cestách po vesnicích a městech v okolí Mosulu, kde zakládal další školy. Čekání na jeho návrat domů si Asenath krátila prozkoumáváním ohromné domácí knihovny. Byla okouzlená tvary jednotlivých hebrejských písmen a ve své fantazii si je představovala jako jakási exotická zvířata.

V té době se lidé domnívali, že studium je jen pro chlapce, nikoliv pro dívky. Přesto Asenath tatínka vždy po návratu z cest prosila, aby jí vyprávěl biblické příběhy a ona se z nich mohla učit. A s každou nabytou vědomostí se jí v hlavě vyrojilo sedm nových otázek. Nakonec tatínek dceřiny prosby vyslyšel a začal ji soustavně vyučovat – a neli-toval, Asenath se totiž projevila jako vynikající studentka. Později se zasnoubila s Jákobem, nejlepším studentem tatínkovy rabínské školy, a ten jí slíbil, že nikdy nebude muset vykonávat domácí práce, aby veškerý svůj čas mohla věnovat studiu.

Když Asenathin tatínek zemřel, nastoupil na místo rektora Jákob. Později ale zemřel i on a bylo třeba, aby po něm péči o mladé studenty převzal někdo další. Asenath uvažovala, kdo by to mohl být. Jedné noci se jí ve snu zjevil tatínek, mlčky se na ni usmíval a Asenath pochopila, že to ona se má zhostit této úlohy. Ještě nikdy předtím se nestalo, aby v čele rabínské školy stála žena. Postupem času si ale Asenath vybudovala pověst jedné z nejuznávanějších učekyní v zemi, vážené natolik, že jí s prosbou o radu psali rabíni z blízka i z daleka. Na straně 175 se dočtete o novinářce a spisovatelce Sigal Samuel, kterou příběh Asenath Barzani zaujal natolik, že o ní vytvořila obrázkovou knížku.

„Nesouhlasím!“

RUTH BADER GINSBURG

1933–2020

SOUDKYNĚ | USA

KDYŽ RUTH BADER GINSBURG v roce 1959 promovala na právech, byla jednou z mála žen v ročníku. V té době byla mezi právníky ve Spojených státech pouze tři procenta žen a na federálních soudech byste nenašli jedinou soudkyni.

Hned od začátku studií Ruth z různých stran slýchávala, že dělá chybu a že by se měla věnovat něčemu jinému. Sám děkan fakulty se jí vyptával, proč na škole zabírá místo, které by jinak připadlo nějakému mladému muži.

Ruth na podobné nářázky nedbala a u studia práv vydržela. Chtěla změnit nastavení celé společnosti a ve svém úsilí se nehodlala nechat nikým zastavit. Díky cílevědomosti a pevné vůli slavila úspěchy a postupně získávala i věhlas. Od roku 1993 do své smrti byla členkou Nejvyššího soudu Spojených států amerických, což je jedna z nejvyšších funkcí, kterých lze v USA v rámci oboru práv dosáhnout.

Není příliš známým faktem, že Ruth působila i v Evropě: v 60. letech minulého století pobývala jako vědecká pracovnice několik let ve Švédsku, získala čestný doktorát na univerzitě v Lundu, a dokonce se naučila švédsky.

Později, když se proslavila jako bojovnice za demokracii a rovná práva, říkalo se jí The Notorious R. B. G. Přezdívka odkazuje na umělecké jméno slavného rappera známého jako The Notorious B. I. G. a Ruth si ji vysloužila svým neúnavným bojem za lepší společnost pro všechny lidi bez rozdílu. Chápala, že přezdívka je projevem uznání.

Ruth se proslavila také krásnými límečky, jimiž si zdobila soudcovský talár. Pokaždé si je vybírala podle toho, o čem se zrovna u soudu rozhodovalo, některé nesly pozitivní, jiné negativní poselství. A jeden nosila vždy, když chtěla vyjádřit nespokojenost – jako by jeho prostřednictvím říkala: „Nesouhlasím!“

„Neexistuje v podstatě žádná halachická překážka, kvůli které by se žena nemohla stát rabínkou, je to čistě věc nezvyku a předsudků.“

REGINA JONAS

1902–1944

PRVNÍ RABÍNKA MODERNÍ DOBY | NĚMECKO

REGINA JONAS VYRŮSTALA v chudé židovské čtvrti v Berlíně. Už jako malá věděla, že se chce stát rabínkou. V jejích dochovaných písemnostech se dočítáme, že hlavními důvody, které ji v tomto předsevzetí motivovaly, byly láska k lidem a pocit, že ji k tomu povolal Bůh. Regina byla přesvědčená, že Bůh se nestará o to, zda povolává chlapce nebo dívku, a zastávala názor, že v životě jde o to zúročit dary, kterých se člověku od Boha dostane. A jejím darem bylo působení v synagoze.

Regině se skutečně podařilo stát se první rabínkou v Evropě a nesmazatelně se tak zapsat do židovské historie. Prvním učitelem jí byl tatínek, bohužel ale předčasně zemřel. Regina přesto pokračovala ve studiu, i díky podpoře několika berlínských ortodoxních rabínů.

Na závěr studia napsala pojednání s názvem *Kann die Frau das rabbinische Amt bekleiden?* (*Může žena zastávat rabínský úřad?*) a žádala pak několik rabínů, aby ji ordinovali rabínkou. Všichni odmítli, až teprve roku 1935 jí *smichu* (formální jmenování) udělil reformní rabín Max Dienemann. I potom se ale našlo dost takových, kteří ji jako rabínku odmítali uznat.

Brzy po těchto událostech přišla válka. Regina vykonávala rabínskou službu i v nacistickém zajetí, mimo jiné v továrně a také v koncentračním táboře Terezín. Později byla deportována do Osvětimi a konce války se nedožila.

Anekdota jako klíč k židovské duši

Židovský humor je nenapodobitelný. Vyvolá náš úsměv, častokrát ale s určitou trpkou příchutí v pozadí. Především tam, kde jde o vtipy historického charakteru – většina dnes známých typických židovských anekdot vznikla pravděpodobně v 19. století a jejich smyslem bylo ulehčit nesnadný životní úděl židovských obyvatel zejména v Haliči, v Polsku a v Německu. Tam také Židé hovořili primárně svým specifickým jazykem – jidiš. Tentokrát jsme se za novějším, neotřelým humorem vydali také do Izraele, kde Židé prožívali podstatně jiný životní úděl než v Evropě, a proto i tam vzniklé anekdoty jsou někdy už podstatně jiné. Vtipy si vyprávěli znovuzrozeným jazykem ivrit a reflektovali už novou skutečnost židovského státu. Ostatně – porovnejte sami.

Šadchen Kraus dohaduje svatbu dcery obchodníka Roubitcheka, která si má vzít mladšího Porgese.

„Jak říkám, pane Kraus, dceři dám dvacet tisíc věna.“

„Vy zapomínáte, pane Roubitchek, na tu drobnou aférku vaší slečny dcery s tím důstojníkem,“ namítá šadchen.

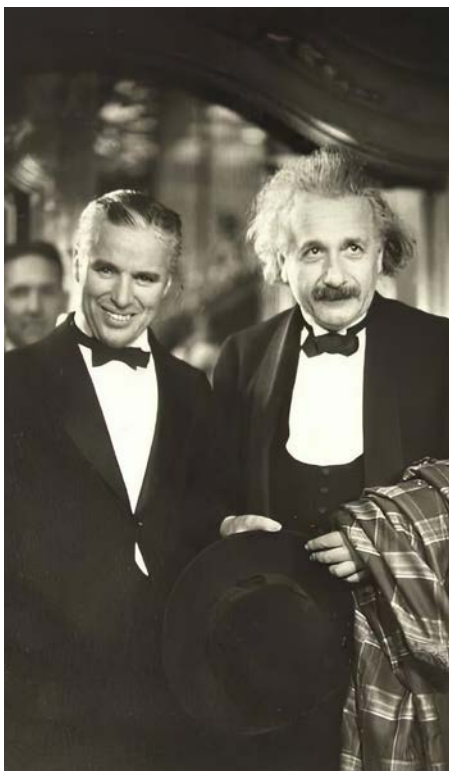
„No dobrá,“ ošívá se Roubitchek, „tak jí tedy dám třicet tisíc.“

„Vaše pověst solidního obchodníka není ve městě poslední dobou také nejlepší,“ natahuje ho Kraus dál, „takové vyšší věno by ji mohlo vylepšit.“

„Tak dám čtyřicet tisíc!“

Šadchen pokračuje. „A rodina vaší paní rovněž nepatří k nejváženějším, když si připomeneme bankrot jejího otce před pár lety. Teď byste mohli ukázat, že na to pořád máte...“

„No, těch případných padesát tisíc si musím ještě rozmyslet. Ale proč máme pořád mluvit jen o nás? Podívejme se na rodinu ženicha. Jak to měl otec Jicchaka Porgese s tím vyhořením své továrničky? Povídal se leccos. A starší bratr ženicha snad dokonce chvíli seděl...,“ rozpomněl se pan Roubitchek.

Albert Einstein při setkání s Charlie Chaplinem v roce 1931

„Mno,“ zakašlal šadchen Kraus, „nebudeme to, myslím, zbytečně protahovat. Já bych zůstal u těch dvaceti tisíc.“

Slavný komik Charles Chaplin (tvrdí se, že se narodil jako Israel Thonstein, příjmení prý zdědil po předcích své matky, kteří byli východoevropského původu), se setkal s věhlasným židovským vědcem Albertem Einsteinem.

Fyzik povídá komikovi: „Na vašem umění nejvíce obdivuji jeho univerzálnost. Neřeknete ani slovo, a přesto vám svět rozumí.“

Chaplin odpověděl: „To je pravda. Ale vaše sláva je ještě větší. Celý svět vás obdivuje, i když nerozumí ani slovu z toho, co říkáte.“

Lustig jede do Lvova na pohřeb svého přítele a vrstevníka. Před nádražím spatří mladšího souvěrce v typickém klobouku. „Šalom,“ zastaví ho. „Kde tu, prosím jich, sídlí Chevra kadiša, Pohřební bratrstvo?“

Místní Žid ukáže na kopec na kraji města.

„A za jak dlouho se mohu dostat na hřbitov?“ ptá se Lustig.

Muž středního věku si ho změří pohledem a povídá: „Jak na ně tak koukám, s b-ží pomocí tam budete nejpозději za dva roky!“

Ve finančních kruzích v Paříži začínají prosakovat zprávy, že velkoobchodník Claude Bernstein se dostal do nesnází a s jeho aktivitami to není růžové. Už se o tom šušká v burzovních kruzích a dva klienti se najednou rozmýšlejí, jestli s ním předjednanou obchodní dohodu vůbec podepíší.

V této situaci se Bernstein obrátí na samotného bankéře Rothschilda s prosbou o půjčku. Z dřívějších obchodů se dobře znají.

„Milý Claude, půjčku vám nedám,“ povídá mu na rovinu baron Louis Rothschild, „udělám pro vás ale mnohem víc.“

Finanční magnát si vezme kabát a rukavice a za doprovodu velkoobchodníka vyjde ven ze svého sídla a čtvrt hodiny se spolu za živé, důvěrně vypadající diskuse procházejí mezi ostatními korzujícími po Place de la Concorde, největším náměstí v Paříži.

Pak se baron rozloučí se slovy: „Tak, a teď už budete mít na burze opět důvěru!“

Rádio Ejlat hlásí: „Zdravíme vás, milí posluchači, z nejjihnějšího cípu Izraele a zároveň jediného přístavu na břehu Rudého moře. Připomínáme, že vysíláme na frekvenci 560 metrů.“

Pak hlasatel důvěrně dodá: „Ale pro vás, naše stálé příznivce, to bude na vlně pouhých 420 metrů...“

V izraelském humoru z dob britského mandátu nad Palestinou jsou nejzajímavější historky o německých Židech, kteří se tu začali usazovat po Hitlerově nástupu k moci. Židy z Polska a Ruska, kteří tvořili většinu populace, šokovalo chování nových přistěhovalců, jejich smysl pro disciplínu, který jim byl zcela cizí. Divili se i jiným typickým německým vlastnostem, jako je smysl pro hierarchii a neschopnost naučit se hebrejsky, což mělo za následek, že němečtí Židé žili mezi sebou, odděleni od ostatního židovského obyvatelstva. A tak o nich vznikaly směšné historky.

Německý Žid cestuje vlakem z Tel Avivu do Haify. Když vlak zastaví, rozčileně hledá náčelníka stanice a stěžuje si: „Při rezervaci místa jsem ze zdravotních důvodů důrazně žádal, aby bylo ve směru jízdy. Dostal jsem však místenku přesně v opačném směru!“

„Když to pro vás bylo tak důležité,“ odpoví náčelník, „mohl jste požádat některého cestujícího, aby si s vámi místo vyměnil.“

„To jsem opravdu nemohl,“ zlobí se Němec, „v tom kupě jsem byl úplně sám!“

Policisté z britské správy chytili německého přistěhovalce, který neměl v pořádku doklady. Bylo jim to jako Židům nepříjemné a chtěli se ho zbavit. Odvedli ho na osamělé místo a řekli, že mají žízeň a musí si zajít do kavárny pro vodu. Oknem pak pozorovali, co bude Němec dělat. Stál pořád pod stromem a nehýbal se.

Poslali za ním tedy chlapce, aby se ho zeptal, proč neuteče, když je volný. „Jsem přece zatčený,“ řekl Němec.

Na staveništi nové čtvrti Tel Avivu pracuje hodně přistěhovalců včetně Němců bez ohledu na své vzdělání a původní povolání. Neznalost hebrejštiny jim zatím nedovoluje získat lepší místo. Při stavbě zdi podává německý Žid cihly svému kolegovi, který je známou a váženou osobností. Každou cihlu doprovází slovy: „Byl byste tak laskavý, vážený pane doktore, a chytil tu cihlu?“

Po chvíli mu ten druhý povídá: „Nebudte tak formální, neříkejte mi vážený pane doktore. Stačí prostě doktore.“

Následující historka je prý autentická. Podle rozhodnutí OSN o rozdělení Palestiny, které celý arabský svět odmítl, mělo město Naharija patřit do arabského státu.

Avšak starosta Naharije, která byla německým židovským městem stejně jako nedaleká Haifa, proti tomu protestoval a velmi rozhodně vyhlásil: „Naharija bleibt deutsch!“ (Naharija zůstane německá!)

A tak se i stalo.

V raném období, kdy se v Izraeli ještě platilo librami, proběhla hyperinflační vlna. Tehdy byl populární vtip: Jaký je rozdíl mezi dolarem a izraelskou librou. Odpověď zněla: Přesně jeden dolar.

V roce, který vyvrcholil 400procentní inflací, se vyprávěl tento vtip. I když Židé o šabatu nesmějí manipulovat s penězi, rabinát rozhodl, že od daného dne se ta přísná náboženská pravidla mění. V době

šabatu nyní může každý věřící utratit 10 liber, protože to už nejsou žádné peníze.

Vojenský rabín, který přišel v Izraeli na inspekci do armádního tábora, sdělil veliteli, že je znepokojený tím, jak nedostatečně jsou od sebe odděleny jednotky chlapců a děvčat.

„Tím se, rebe, netrapte,“ povídá mu velitel. „Mezi ubikacemi děvčat a chlapců je přece hustý les.“

„Právě ten les mě znepokojuje,“ odpoví mu rabín.

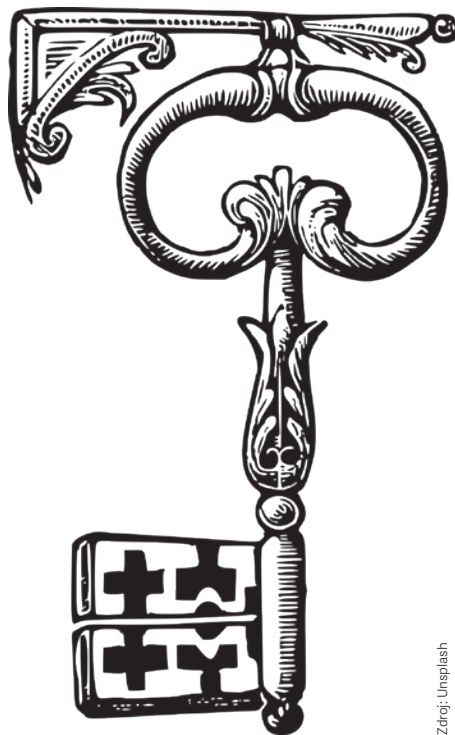
Mezi dvěma starými a ve své komunitě velmi váženými muži, rabínem Shakhem, který žije v Izraeli, a takzvaným lubavičským rabínem žijícím v New Yorku, panovalo dlouhodobé napětí. Každý z nich byl totiž přesvědčený, že je mnohem významnější než ten druhý. Izraelský rabín pokládal rabína z chasidského hnutí Chabad Lubavič za podvodníka, protože dovolil svým stoupencům, aby o něm hovořili jako o Mesiáši.

Potká se jednou izraelský rabín s rabínem z Lubaviče a ptá se ho: „Jak můžeš vědět, že jsi Mesiáš?“

„Řekl mi to B-h,“ odpoví okamžitě lubavičský.

Rabín Shakh se na chvíli zamyslí a pak zavrtí hlavou: „Nevzpomínám si, že bych ti něco takového řekl!“

PŘIPRAVIL LUBOR FALTEISEK

Zdroj: Unsplash

27—31.8
2025 Brno

festival
židovské
kultury

פסטיבל
התרבות
היהודית

STETL
FEST

Brno v době nacismu
Swing za holokaustu
Rabín Richard Feder
Architekt Otto Eisler
Norský exil
Návraty do Brna: Engelsmannovi
Dětské časopisy z Terezína
Makabiáda
Válka dnes

Konec války?

Kořeny

Omer Tal po roce opět přichystal taneční vystoupení se svými žáky z řad dětí Lauderových škol a nadšenou skupinou jejich maminek. Večer plný tance, dojetí a naděje, který se tentokrát uskutečnil ve vršovickém Vzletu, nazval Kořeny. Omer se s námi podělil o to, co ho při tvorbě koncepce letos inspirovalo.

Po dlouhé válce v Izraeli a sílících agresivních hlasech, které v ulicích křičí Free Palestine (Svobodná Palestina), jsem v Česku poprvé v životě zažil strach z toho, že jsem Žid. Přestěhoval jsem se do Prahy před deseti lety a do této chvíle jsem se tu cítil naprosto v bezpečí.

Potřeboval jsem se usebrat a hluboce se zamyslet nad tím, kdo jsem a zda je moje židovská identita dostatečně silná. A v tu chvíli se ve mně začala formovat vize představení, které nás zavede 2000 let zpět do zničeného Jeruzaléma. Ten byl dobyt a zpusťšen Římany a my jsme byli nuceni uprchnout a rozptýlit se do všech koutů světa.

Příběh Kořenů se vyostřuje ve chvíli, když se rodina mého dědečka v roce 1919 rozhodla emigrovat do Izraele a začít zde opět budovat židovskou zemi. Téměř 2000 let ležela ladem. Židé ale vždy snili o návratu a její obnově. A to je to, co udělal můj dědeček. Pěšky se se svojí rodinu vydal z Jemenu do Izraele. A když nacistický tyran dobyl Evropu a zavraždil šest milionů Židů, spolu s mnoha ostatními si uvědomil, že nemáme jinou možnost než znovu založit vlastní stát.

Od 7. října jsme národem zraněným – méně šťastným, méně klidným. Národem, který kráčí od traumatu k traumatu. Na závěr představení jsem chtěl divákům zprostředkovat okamžik, kdy jsme se – na vrcholu hory Sinaj – národem stali. Přál bych si, aby tento prožitek v přítomných probudil otázky po vlastních kořenech, touhu svou identitu poznávat, rozvíjet a chránit. Protože právě to dává smysl její existenci.

OMER TAL

Foto: David Kumermann

Fotografie z vystoupení Kořeny

Proměna bývalého bubenského nádraží v Centrum paměti a dialogu začne v létě

Správa železnic vybrala zhotovitele přestavby původního nádraží Praha-Bubny na Centrum paměti a dialogu Bubny. Budovu zrekonstruuje společnost Metrostav DIZ, která podala nejnižší nabídku ve výši 186 860 697 korun. Práce začnou letos v létě, hotovo bude za dva roky. V budově bude sídlit instituce, jejímž posláním je uchovávat památku obětí holocaustu a být živým místem, které spojuje minulost s přítomností prostřednictvím vzdělávacích a kulturních programů.

Z historické nádražní budovy bylo v letech 1941–1945 deportováno téměř padesát tisíc československých Židů a osob označovaných norimberskými zákony za Židy do ghetta v Lodži a v Terezíně. Objekt z roku 1873, přestavěný do dnešní podoby ve 20. letech 20. století, neslouží cestujícím ani dopravním zaměstnancům od roku 2022. Po rekonstrukci bude sídlem Centra paměti a dialogu Bubny, které je příspěvkovou organizací ministerstva kultury.

Původní nádraží bude přestavěno podle návrhu královéhradeckého ateliéru ARN STUDIO, vedeného architekty Jiřím a Michalem Krejčíkovými. Vedle výstavních sálů a multifunkčních prostor vznikne i kavárna, projekt počítá také s oživením přilehlého veřejného prostranství.

Správa železnic stavbu řídí projektově a stavebně, Centrum paměti a dialogu Bubny zaplatí rekonstrukci. „Klíčovým rozhodnutím pro zahájení revitalizace bývalého bubenského nádraží bylo její schválení vládou na konci letošního února. Na základě toho jsme s vedením Centra paměti a dialogu Bubny podepsali smlouvu, která upravuje vzájemné vztahy a nastavuje rámec spolupráce,“ říká generální ředitel Správy železnic Jiří Svoboda.

„Začátek rekonstrukce je začátkem nové etapy: Chceme vytvořit prostor, který bude připomínat památku obětí holocaustu, ale zároveň inspirovat k citlivému vnímání současnosti a odpovědnému přístupu k budoucnosti. Děkuje Správě železnic za partnerství a vstřícnou spolupráci na této významné proměně místa paměti,“ uvedla

Vizualizace budoucí podoby CPDB od ateliéru ARN STUDIO

ředitelka Centra paměti a dialogu Bubny Pavlína Šulcová.

Projekt přestavby původního bubenského nádraží je úzce koordinovaný s právě končící modernizací železniční trati z nového nádraží v Bubnech do zastávky na Výstavišti. Vlaky s cestujícími začnou tuto etapu budoucí tratě Praha–Letiště–Kladno využívat v polovině letních prázdnin.

ZDROJ: CENTRUM PAMĚTI A DIALOGU BUBNY

Centrum paměti a dialogu Bubny (CPDB) je příspěvková organizace Ministerstva kultury ČR, jejímž posláním je uchovávat paměť obětí šoa a být živým místem, které spojuje minulost s přítomností prostřednictvím vzdělávacích a kulturních programů. Mezioborové aktivity pro veřejnost i školy si kladou za cíl prosazovat toleranci, vzájemné porozumění a mezikulturní dialog. Hledá nové formy připomínkových akcí spojených s historickou pamětí místa a vybízí k odpovědnosti a osobnímu zapojení v boji proti všem formám antisemitismu, rasismu, nenávisti a diskriminace. Bude sídlit v rekonstruované budově nádraží Praha-Bubny, odkud bylo v letech 1941–1945 deportováno téměř padesát tisíc československých Židů a osob označovaných za Židy. Název Centrum paměti a dialogu Bubny odráží novou vizi a hodnoty organizace, která usiluje o silnější spojení s komunitou, širokou veřejností a s partnery. Odkazuje k místu paměti a zároveň vyjadřuje podstatu jeho fungování – respektuje minulost, ale evokuje živé centrum dění, zároveň má v sobě i připomínkový a vzdělávací rozměr.

Wino z Izraela aneb do Krakova a zase zpátky

Mojí domovskou obcí je Židovská obec Plzeň. Co se týče výletů nebo jiných poznávacích či pobytových akcí typu Limmud nebo letní pobyt se ŽO Brno, bohužel naše obec aktivní vůbec není. Pokud chceme, my plzeňští, absolvovat židovsky laděný program podobného rázu, musíme zavítat jinde. Nedávno jsme se v rámci cesty pořádané Židovskou obcí Olomouc, na které se podílela Židovská obec Brno se svou mládeží zvanou Ceirim, podívali do Polska.

Členové (i nečlenové) židovských obcí z Brna, Olomouce, Plzně a z Prahy spolu naplnili autobus, obdrželi svačinu na cestu a během jednoho krásného slunečného červnového rána odjeli poznávat židovský i nežidovský Krakov.

Cesta byla poměrně dlouhá, hlavně mýtné brány na polských dálnicích dávaly řidiči zabrat. Do Krakova jsme dorazili se zpožděním a bylo tudíž nutno rychle ještě před šabatem poznávat a navštěvovat dosud neobjevené. Ceirim se vydali po stopách židovského osídlení Krakova, ostatní, zvaní též Olomoucká skupina, vyrazili do muzea Czartoryskich, což je jedno z nejstarších muzeí v Polsku a jedná se o skutečný klenot přímo v centru Krakova.

Do jeho historie i obsahu sbírek nás ještě před vstupem zasvětil Daniel Soukup. Díky jeho poutavému výkladu mnozí z nás teprve tam pochopili a nacítili, jak významné místo se chystáme navštívit. Ukrývá skutečné

Olomoucká skupina při nedělní návštěvě starého krakovského hřbitova

klenoty, nejen artefakty z nejrůznějších polských bitev, tapiserie, etruské, řecké a římské starožitnosti, ale i kreslo Williama Shakespeara, a především originál obrazu *Dáma s hranostajem* od Leonarda da Vinci. Muzeum je pojoato skutečně velkolepě a atmosféru se vyplatí užít si od začátku do konce.

Nebylo potřeba shánět se po dalším programu na páteční odpoledne. Vše bylo k dispozici právě v muzeu Czartoryskich. Je co by kamenem dohodil od hlavního krakovského náměstí, které na nás ovšem muselo počkat do dalšího dne.

Šabat v červnu začíná i končí poměrně pozdě, což byla v našem případě velká výhoda. Navzdory zpožděnému příjezdu do Krakova jsme bez problému zvládli jak návštěvu muzea a židovského města, tak i přípravu na šabat jako takovou. Páteční večer jsme mohli přivítat jak se sluší a patří v jedné

z několika málo funkčních synagog v Krakově s názvem *Remu*. Jedná se o synagogu z roku 1553 pojmenovanou na památku *Mošeho ben Iserlese*, známého pod akronymem *Rema* nebo *Remu*.

Ze synagogy Remy nebylo vůbec daleko do synagogy jménem *Kupa*, která je upravena na jídelnu. Tam jsme mohli společně strávit nejen páteční večer, ale i šabatové dopoledne a sobotní podvečer. Po příchodu nás vždy čekaly bohatě prostřené stoly – nechyběl hummus, ovoce, saláty, oříšky, falafel, samozřejmě chaly, víno a hroznová šťáva a později i kuřecí a jiné dobroty. Zkrátka šabatová hostina jak má být. Někteří z nás, toho času na dietě, se s ohledem na bohatou večeři museli obětovat a dietu porušit. I to však k šabatu patří a budiž – jak pravil rabín – omluveno.

Rabín Avi Taylor se po celý šabat staral o výbornou atmosféru. Jeho zpěvy nechaly

Židovské město ukrývá příjemná zákoutí i obchůdky.

Nasloucháme výkladu Daniela Soukupa.

Jedna ze synagog v bývalém židovském městě slouží jako restaurace, čepují zde plzeňské pivo.

Jedna z mála dosud fungujících košer restaurací v Krakově nabízela mimo jiné duhový dort nabízený na počest krakovského „dne hrlosti na diversity“

málokoho potichu a rádi jsme se přidali. Nechyběl ani místní rabín jemenského původu, který se nám rovněž věnoval. *Ceirim* se též činili a vyslechli jsme si od nich i *Dvar Tóra*, podnětný komentář vztahující se k aktuální parše.

Duchovní šabatová strava byla obohacena též šabatovou procházkou po některých památkách krakovské židovské čtvrti, kterou jsme v sobotu odpoledne absolvovali pod vedením rabína Avi Taylora všichni společně, tedy *Ceirim* i Olomoucká skupina. Zavedl nás i do vnitřku Vysoké synagogy, další z mnoha krakovských synagog, která se momentálně opravuje a vstup do ní normálně možný není. Přesto jsme se tam mohli nejen podívat, ale dokonce si tam pod taktovkou rabiho Taylora zazpívat a ti odvážnější z nás i zatančit.

Před samotným závěrem šabatu jsme zvládli navštívit ještě komunitní centrum s poněkud poetickým názvem *Wino z Izraela*. Možná tam nějaké mají, nicméně nám nabídli především příjemné prostory a dechberoucí výhled na ohromný židovský hřbitov přímo pod okny budovy – nekončící řady náhrobků vypadaly za zbytku sobotního světla i pouličního osvětlení skutečně majestátně. Opravu silný zážitek, spojený s vyprávěním asi sedmdesátiletého člena místní komunity, který nám nastínil její nepříliš snadnou minulost i současnost. Současná krakovská obec čítá bohužel jen něco kolem 200 členů, což je vzhledem k počtu obyvatel Krakova (asi 800 000) poměrně málo.

Kdo si nepřál zasvětit sobotní dopoledne modlitbám, mohl v doprovodu Davida Buxbauma vyrazit za poznáním historického

centra Krakova. David, vnuk nám všem dobře známého fotografa Jindřich Buxbauma, studuje v Krakově v rámci výměnného programu Erasmus. Jeho oborem je historie, takže asi nebylo povolanejšího člověka, který by nám erudovaně a s nadšením předal vše, co mohl – od instrukcí týkajících se cestování MHD přes procházku centrem až po výklad toho nejzajímavějšího a nejdůležitějšího z polských dějin. Věděli jste, že Poláci měli svoji vlastní „potopu“ neboli období těžké národní tragédie, způsobené nájezdem Švédů po třicetileté válce, kdy v Polsku nezůstal takřka kámen na kameni? Nebo že z věže kostela na Hlavním náměstí trubí každou hodinu na čtyři světové strany trubač zvaný *hejnal*? Své troubení ovšem v půlce přeruší – na památku svého předchůdce, který kdysi dávno varoval Krakov před tatarským útokem, přičemž byl zasažen do krku a zemřel. Na jeho počest nedohraje *hejnal*, dnes už zastoupený profesionálním hudebníkem, nikdy do konce.

K centru Krakova patří kromě nepřeborných památek také *hejna* holubů, které – k našemu údivu – místní nepokrytě krmí vším možným, dále koně s bryčkami, jež kočírují většinou mladé ženy, makové preclíky za 3 zloté (asi 18 Kč) a samozřejmě drak, který prý obýval jeskyni u hradu Wawel, dalšího symbolu Krakova. Plastové, plyšové nebo třeba čokoládové draky potkáte v Krakově na každém kroku.

Hrad Wawel jsme společně prošli v sobotu odpoledne. Počasí nám přálo a bohatý šabatový oběd zval všechny k procházce. A zatímco mládež z *Ceirim* se ve stínu stromů

zaposlouchala do výkladu rabína Menaše Klimenta o tom, jak přenášet či nepřenášet věci během šabatu, ostatní se vydali nahoru do prostor hradu a vyslechli si povídání Daniela Soukupa a Karolíny Cohen týkající se historie hradu. Mluvili jsme i o slovech *Turek*, *Tatar* a vůbec jsme z různých stran rozebrali historii jako takovou.

Nedělní dopoledne patřilo prohlídkám památek spojených se židovským Krakovem. V doprovodu Daniela Soukupa jsme navštívili Starou synagogu, starý židovský hřbitov s výkladem o významných osobnostech tam pohřbených. Dostali jsme tip na košer kavárny nebo restaurace a návštěvu Krakova jsme tak mohli zakončit příjemným obědem v kruhu přátel z komunity.

Na celém výletě se mi nejvíce líbila právě jeho pestrost a rozmanitost. Nikdo se necítil nepatříčně a každý si bez ohledu na své náboženské preference – od „*nepraktikujících neznalců*“ po „šomrej šabat“ – mohl vybrat a najít to svoje. Vše bylo namísto a vše bylo naprosto na vůli každého z nás. Chcete jít na bohoslužbu? Jděte. Chcete poznávat? Poznávejte. Oba postoje se v rámci úzkého víkendového programu skvěle promísily a doplňovaly.

Jsem přesvědčená, že čas strávený inde a jinak členy komunity vždy obohatí a to je přesně to, proč výlety jako tento mají neopakovatelný a nezaměnitelný význam pro všechny účastníky. Doufám a věřím, že tento nebyl poslední.

JANA ŽÁČKOVÁ

Literární novinky s Davidovou hvězdou

Členové organizace Fareynikte Partizaner Organizatsye ve vilniuském ghettu

Lubor Falteisek představuje dvě knihy s židovskou tematikou, které ho v poslední době zaujaly. S fascinujícím, téměř neuvěřitelným příběhem, který na nezasvěcené působí až šokujícím dojmem, se přihlásila izraelská historička Dina Porat (v českém vydání Poratová) už v roce 2019. Tato historička moderních židovských dějin, spisovatelka a emeritní vysokoškolská učitelka z Telavivské univerzity, působila také jako hlavní historička jeruzalémského památník Jad Vašem.

Narodila se však v Argentině v roce 1943 a aliju do Izraele udělala společně s rodinou v roce 1950, tedy jako začínající školačka. Její otec pocházel z Běloruska, narodil se poblíž města Pinsk, a je považován za zakladatele židovského hnutí Dror v Jižní Americe a za vůdčí osobnost židovstva v Argentině. Matka Ruth Gold se narodila v Litvě.

Její kniha **NAKAM – O přeživších holocaustu, kteří chtěli úplnou odplatu**, kterou česky vydala Academia v překladu Davida Vichnara (text přeložil z angličtiny, původně vyšel hebrejsky), nám s vědeckou přesností představuje polovojevskou organizaci složenou z přeživších holocaustu, která pod

vedením Aby Kovnera vypracovala plán na genocidní pomstu na německém národu. Kniha nevznikala jednoduše. Své tajemství si její členové drželi pod zámkem dlouhých čtyřicet let – od konce druhé světové války. Až v polovině 80. let začali jednotliví členové skupiny dávat souhlas s rozhovory a fotografováním a také reagovat na různá obvinění, která se objevila. Ti, kteří přežili, se pak po velkém váhání a s obavami začali společně setkávat a zaznamenávat své paměti. Přece jen se báli, že metody, který používali, ani samotná myšlenka na pomstu nebudou pochopeny, obávali se, že vejdou do historie

Autorka knihy Nakam Dina Porat a obálka českého vydání

nepochopení. Před vznikem této knihy se veřejnost o činnosti tajné organizace dozvíдалa jen sporadicky, ale jejich činnost důkladně prozkoumaná dosud nebyla. Až zásluhou Diny Porat vytáhli zbylí členové ze svých zásuvek ukryté deníky, zápisky a dopisy, jejichž zažloutlé stránky byly psány polsky, rusky, litevsky, německy a jidiš, podle původu členů tajné organizace. Původní velitel Aby Kovner, kterého autorka osobně znala, se již hotové knihy nedožil.

Kniha je výsledkem mnohaletého výzkumu Diny Porat, který poprvé úplně a komplexně zdokumentoval činnost organizace Mstiteľů (Nokmim). Ta čítala asi padesát mladých mužů a žen, kteří po druhé světové válce zamýšleli vyvraždit šest milionů Němců jako přiměřenou odvetu za holocaust.

Kniha se zabývá otázkou, jak jišuv, židovské osídlení v tehdejší Palestině, vnímal vážnost situace evropských Židů během války. V úvodu je detailně popsáno vedení židovského osídlení v Palestině a jeho tehdejší postavení v zemi. Dozvíme se zde, jaké informace o holocaustu evropského židovstva přicházely do Palestiny a jaká byla reakce zdejších Židů, když se dozvěděli o systematickém vyhlazování židovské populace v Evropě.

Ačkoli kniha líčí snahu Židů pomstít se Němcům, Porat poznamenává, že „většina Židů si spíše než cestu pomsty zvolila cestu pozitivní: budování země, zakládání komunit a rodin. Navzdory všemu, co jim bylo provedeno, si drtivá většina z nich vybrala život.“

Kniha o 330 stranách má přes šedesát stran poznámek, fotografií a rejstříků.

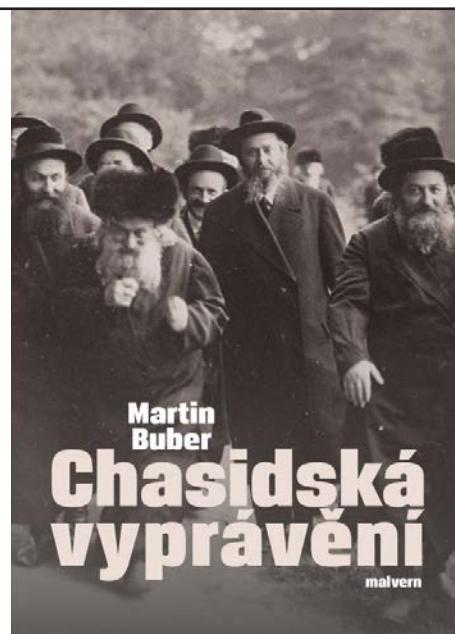
Chasidský cadik Isroel Hopsztajn též známý jako Maggid z Kozienice, rytina pochází přibližně z roku 1880.

Jakou druhou bych chtěl představit knihu, která není úplně nová, i když jsem ji získal na letošním knižním veletrhu. Jde o soubor Chasidská vyprávění známého autora Martina Buber, který vyšel v nakladatelství Malvern už ve třetím vydání, pečlivě přehlédnutém a upraveném překladatelkou Alenou Bláhovou. Je to kniha mému srdci velmi milá, neboť obsahuje ne desítky, ale několik stovek minipříběhů, které si chasidé vyprávěli, aby v nich nalézali nejen pobavení, ale především ponaučení, a navíc i cosi mystického, záhadného.

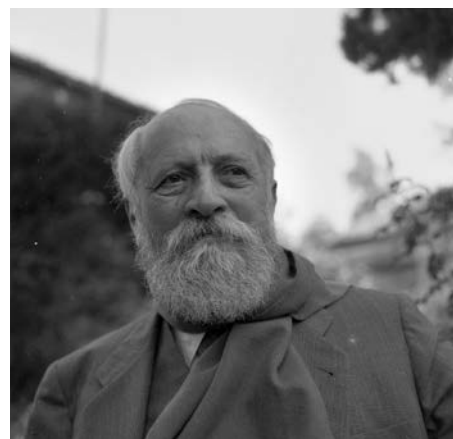
Tyto drobné, někdy až filozofické skvosty jsou pozoruhodné z několika pohledů. Jednak jde o staré moudrosti odehrávající se často v kulisách, které už dávno neexistují (chasidské hnutí vzniklo už počátkem 18. století), zároveň jsou mnohé z nich oříškem na pochopení při prvním čtení, protože pracují s alegorií, navazují na staré židovské zvyklosti a uvádějí i archetypální postavy. V drobných příbězích, které se zhusta dotýkají zbožných a vážených cadiků, je zakletá také poezie, stejně jako prvek jakési absurdity, zároveň ale vycházejí i ze životních zkušeností. Vyprávěli si je chasidé už v dobách, kdy nebylo běžné, aby každý

uměl číst a psát, zejména pokud šlo o ženy v ortodoxních židovských komunitách, dosti přísně oddělovaných od světa mužů, a orální předávání této specifické „naučné literatury“ bylo často jediným možným způsobem komunikace a šíření těchto záhadných příběhů. Chasidská nauka je ve své podstatě poukazem na život v zanícení, v extatické radosti.

Martin Buber (1878 Vídeň–1965 Jeruzalém), jak si mnozí pamatují, byl židovský filozof náboženství a překladatel rakouského původu. Podílel se s Theodorem Herzlem na sionistickém hnutí. Jeho matka Elise, roz. Wurgast, byla ruská herečka z Oděsy. Martin strávil dětství u dědy Buber ve Lvově. Studoval filozofii, psychologii a germanistiku ve Vídni, Lipsku, Curychu a v Berlíně. Od roku 1902 se zabýval chasidismem, jehož životní a náboženská praxe mu byla blízká. Pracoval jako redaktor a vydal několik sbírek chasidských příběhů a mýtů – čtyřicet let je sbíral a literárně upravoval. Roku 1938 přesídlil kvůli rozpínajícímu se nacismu z Německa do Jeruzaléma, na Hebrejské univerzitě pak učil antropologii a sociologii. Až do své smrti udržoval blízké vztahy se svými přáteli

Obálka posledního vydání knihy Chasidská vyprávění Martina Buber

Martin Buber v roce 1962

z Prahy, zejména s Maxem Brodem. V Izraeli se v roce 1961 stal prvním prezidentem Izraelské akademie věd a klasického vzdělávání.

A na závěr dva krátké chasidské příběhy.

Jednou se lidé, kteří přišli poslouchat rabiho z Apty, jak vykládá nauku, strkali o lepší místa. „Marně,“ křikl na ně rabi. „Kdo má slyšet, slyší i z dálky, kdo nemá slyšet, neslyší ani zblízka.“

Jednou seděl rabi Mordechaj s žáky až do svítání. Když spatřili první paprsky světla, řekl: „Ne my jsme překročili hranice dne, nýbrž den překročil naše hranice, takže se mu nemusíme vyhýbat.“

LUBOR FALTEISEK

AKCE

JCC filmový klub – Židé z volby

Kino Pilotů, Donská 168, Praha 10

15. 7. 19.00

Skupina Čechů bez židovských kořenů z peri-

ferního města Krnov se rozhodne opravit místní synagogu a obnovit židovský život v regionu. Film sleduje jejich šestiletou cestu osvojování židovského způsobu života, proces konverze a boj s úřady o uznání jejich identity, zatímco vnitřní napětí ohledně otázky „Kdo je skutečný Žid?“ postupně rozkládá komunitu a ohrožuje její budoucnost. Režie: Justyna Gawelko. Více: www.kinopilotu.cz

Bertha von Suttner, bojovnice za mír a lidská právaŽidovské muzeum Praha, Oddělení pro vzdělávání a kulturu, Maiselova 15, Praha 1 **16. 7. 18.00**

Bertha von Suttner, pražská rodačka z rodu Kinských, obdržela jako první žena na světě v roce 1905 Nobelovu cenu míru. S jejím osudem vás seznámí přední český esperantista Petr Chrdle, autor knihy Berta Suttnerová. Přednáška představí tuto osobnost jako bojovnici za mír, proti antisemitismu, za práva žen i jako spisovatelku. Dozvíte se také

více o jejím komplikovaném soukromém životě a přátelství s Alfredem Nobelem. Více: www.jewishmuseum.cz

Jolyon Naegele za železnou oponou
Pražský literární dům, Židovská obec v Praze, Jeruzalémská synagoga, Jeruzalémská 7, Praha **21. 7. 19.00**

Diskuse s americkým novinářem Jolyonem Naegelem – jedním z mála akreditovaných česky mluvících západních nekomunistických novinářů v předrevolučním Československu. V 80. letech působil jako zpravodaj Hlasu Ameriky pro střední a východní Evropu, později pracoval jako

redaktor rozhlasových stanic Svobodné Evropy a Svobody (RFE/RL) a pak jako politický analytik v mírotvorné misi OSN v Kosovu. Vstup zdarma. Více: www.literarnidum.cz

Den židovských památekRůzné lokace po celé ČR **10. 8.**

Osmý ročník akce, během které opět budou zdarma nebo za dobrovolné vstupné zpřístupněny desítky vybraných židovských památek v Čechách,

na Moravě a ve Slezsku. Návštěvníci tak budou mít možnost navštívit hřbitovy a synagogy, které nejsou volně přístupné nebo prošly v posledních letech opravou. Mezi největší lákadla letošního roku patří opět čáslavská synagoga, ve které restaurováním kazetového stropu a vstupních dveří po několika letech vyvrcholila první fáze rekonstrukce. Více: www.kehilaprag.cz

FESTIVALY

ŠtetlŽidovská obec Brno/Štetl – různá místa **27.–31. 8.**

Multižánrový mezinárodní festival židovské kultury, který propojuje brněnské instituce a připomíná historická místa a osobnosti spojené se židovským životem, který byl druhou světovou válkou v Brně drasticky přerušen. Navazuje na židovskou historii města Brna a mottem Důstojnost v rozma-

nitosti se snaží vyzdvihnout historické zkušenosti, které můžeme napříč společnostmi sdílet i v dnešní době. Letošním tématem je Konec války? Více: www.stetl.cz

FESTIVAL
ŠALOM**Festival Šalom Čkyně**Synagoga ve Čkyni, Čkyně **1.–2. 8.**

Festival Šalom, pořádaný v rámci cyklu Šumava Litera, představuje nejen přehlídku židovské kultury, ale také vytváří prostor pro vzájemné setkávání a porozumění. Pod názvem Festival malých míst se bude každoročně konat vždy první srpnový pátek ve čkyňské synagoze – historické stavbě z roku 1828, která po rozsáhlé rekonstrukci znovu otevřela své dveře v roce 2014. Hlavním mottem festivalu je I malé může být velké. Více: www.festival-salom.cz

Festival židovské kultury Ha-MakomHolešov, různé lokace **22.–27. 7.**

Ha-Makom znamená hebrejsky „místo“, zároveň je to ale také jeden z titulů Nejvyššího. Tradiční multižánrová nabídka bude opět sestavena ze zajímavých přednášek, koncertů, výstav, scének, prohlídek nebo filmotéky. Chybět nebude ani hebrejštiny, židovské pokrmy či oblíbená výuka židovských tanců. Více: www.zidovskyyfestival.cz

Boskovice XXXIII.**Festival pro židovskou čtvrť**Unijazz/město Boskovice, různé lokace **10.–13. 7.**

Festival s nezaměnitelnou atmosférou se už skoro tři desetiletí koná v historickém jádru města, kde najdete unikátní židovskou čtvrť s jedinečným geniem loci, a na dalších místech v jeho okolí. Více: www.boskovice-festival.cz

Male Chajim – festival židovské kultury

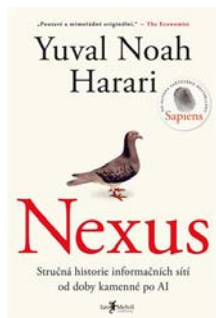
Židovská čtvrť, Subakova 1/44, Třebíč

30. 7.–3. 8.

Na přelomu července a srpna se v Třebíči uskuteční druhý ročník festivalu židovské

kultury Male chajim. Festival se i nadále bude snažit navázat na dříve pořádané akce v trebičské židovské čtvrti – Oživené židovské město a Šamajim, ale zároveň nabídne nové prvky. Během festivalu můžete navštívit přednášky, koncerty, workshopy pro dospělé i děti, divadla a filmy. Téma druhého ročníku je Vedle sebe, přesto vzdálené. Více: www.mkstrebic.cz

KNIHY

Yuval Noah Harari, Nexus: stručná historie informačních sítí od doby kamenné po AI

Nejčtenější historik současnosti zkoumá, jak informační toky utvářely svět: od doby kamenné přes kanonizaci Bible,

hony na čarodějnice, stalinismus a nacismus až po aktuální vzestup populismu a AI. Harari ukazuje, že lidstvo získalo obrovskou moc prostřednictvím budování rozsáhlých informačních sítí. Vysvětluje, jak je různé společnosti a politické systémy využívaly k dosažení svých cílů i upevnění pořádku. Nakladatel: Jan Melvil

Eli Beneš, Nepatrná ztráta osamělosti

Úspěšná kniha Eliho Beneše nyní v audioverzi! Hrdinou a vypravěčem románu je židovský chlapec, který přežije vyhlazovací tábor i pochod smrti

a vrací se do rodné Prahy na pokraji svých duševních a fyzických sil. Je však květen 1945, lidé radostně oslavují konec války a do této optimismem naplněné doby se návrat stínů z minulosti nehodí. Hledání ztracené rodiny, přátel i lásky zavede hrdinu na nečekaně obtížnou cestu. Nakladatel: Akropolis

FILMY A SERIÁLY

Sarah Silverman: PostMortem

Po ztrátě rodičů nachází Sarah Silverman útěchu i smích v oslavě jejich života. Sledovat seriály na smrtelné

posteli? I to je téma, kterému se s humorem věnuje. Známá svým černým humorem se nebojí ani těch nejcitlivějších momentů. Vzpomíná na rodiče skrze tragikomické historky, které jsou osobní a odzbrojující. Výsledkem je netradiční stand-up o zármutku, který rozesměje i dojme zároveň. Více: www.netflix.cz

Bad Boy

Od tvůrců původní Euforie přichází strhující izraelské drama o dospívajícím Deanovi, který se ocitá v brutálním zařízení pro mladistvé. Ve vězení navazuje nečekané

přátelství s nebezpečným Zorem, které mu pomáhá přežít. O dvacet let později je z Deana úspěšný stand-up komik Daniel Chen, ale jeho temná minulost ho stále pronásleduje. Více: www.netflix.cz

HUDBA

Noga Erez

Colours of Ostrava, T-mobile Stage, Ostrava
17. 7. 21.15

Noga Erez, to je pokřivený pohled na dospěláckou realitu optikou dobře

vychovávaného, ale trochu rozmazleného a rozzlobeného dítěte. Zbésilá zábava a rozkrovený sdělením v textech. Názor, který neodvrací zrak od špatných věcí, které se kolem dějí, zároveň si nechává v sobě jistou dávku potouchlosti a drзости a možná i mylného úsudku. Více: www.colours.cz

Netanel Goldberg

Colours of Ostrava, Cacao Stage, Ostrava
17. 7. 18.30

Netanel Goldberg je mezinárodně uznávaný hlasový umělec s neobyčejným rozsahem, který sahá od vysokých kontratenorových tónů až po ty

hluboké. Jeho hudba slouží jako most mezi duchovním a fyzickým světem, mezi starými tradicemi a novými vyjádřeními. Je také mentorem ceremoniál zpěvu duše, kde lidé skrze sdílení zpěv navazují hluboké spojení se sebou i ostatními. Více: www.colours.cz

VÝSTAVY

Hermít Plasy 1993–1999

Velká synagoga, sady Pětatřicátníků 11, Plzeň

8. 6.–31. 10.

Výstava fotografií zachycujících mezinárodní umělecká sympozia pořádaná v průběhu 90. let v klášteře v Plasích u Plzně. Na fotografiích bude představen průběh sympozií, vznikající díla, doprovodné akce, tvořící umělci i jedinečná atmosféra. Výstava připomene tuto jedinečnou, zásadní a významnou událost. www.zoplzen.cz

Josef Harnig: Barvy a Linie

Stará synagoga, Smetanovy sady 80/5, Plzeň

30. 6.–31. 8.

Ve Staré synagoze bude insta-

lována výstava obrazů výtvarníka Josefa Haringa (nar. 1952), který od 90. let žije a tvoří v Plzni. Je představitelem abstraktní a konstruktivní malby a grafiky, vytváří výrazné lineární a geometrické obrazy. Často pracuje se symboly a jeho obrazy se vyznačují skrytými významy, jež přitahují divákovu pozornost a umožňují subjektivní interpretaci. www.zoplzen.cz

Petr Nikl: Spánek / Obrazy zpomaleného času

Žatecká synagoga a rabínský dům, Dlouhá 200, Žatec

4. 7.–28. 9.

Výstava představí výběr z tvorby Petra Nikla – olejomalby z cyklu Náhradní tváře i grafiky z období po sametové revoluci, zachycující zvířecí motivy v technice mezzotinty. Součástí expozice budou i autorovy knižní projekty, které nabídnou prostor k tichému čtení i vizuálnímu objevování. Výstavu doplní doprovodný program. Více: www.synagoga-zatec.cz

Léto 2025

PRAHA

15. 7. 19. 00

Kino Pilotů, Donská 168, Praha 10

JCC filmový klub – Židé z volby

Skupina Čechů bez židovských kořenů z města Krnov se rozhodne opravit místní synagogu a konvertovat, aby se stali prvními Židy v oblasti od dob holocaustu. Promítání následuje beseda (v angličtině) s režisérkou Justynou Gawełko. Více: www.kinopilotu.cz

16. 7. 18. 00

Židovské muzeum Praha, Oddělení pro

vzdělávání a kulturu, Maiselova 15, Praha 1

Bertha von Suttner, bojovnice za mír a lidská práva

Bertha von Suttner, pražská rodačka z rodu Kinských, obdržela jako první žena na světě v roce 1905 Nobelovu cenu míru. S jejím osudem vás seznámí přední český esperantista Petr Chrdle, autor knihy Berta Suttnerová. Přednáška představí tuto osobnost jako bojovnici za mír, proti antisemitismu, za práva žen i jako spisovatelku. Dozvíte se také více o jejím komplikovaném soukromém životě a přátelství s Alfredem Nobellem. Více: www.jewishmuseum.cz

17.–19. 10.

Kino Pilotů, Donská 168, Praha 10

Kolnoa 2025

Devátý ročník Festivalu izraelského filmu, který staví na velmi úspěšné tradici národních filmových festivalů s cílem etablovat město Prahu jako významné kulturní centrum velmi kvalitní a jedinečné izraelské kinematografie. Festival bude trvat tři dny 17.–19. října 2025 v Kině Pilotů a představí 10–12 filmů, dokumentů a studentských krátkých filmů v 25 projekcích doplněnými doprovodnými programy. Festival je podpořen hlavním městem Praha, Ministerstvem kultury ČR a mnoha dalšími partnery včetně studentů Lauderových škol, kteří již několik festivalových ročníků překládají titulky ke krátkým filmům od studentů izraelských filmových škol.

BOSKOVICE

10.–13. 7.

Unijazz, město Boskovice, různé lokace, Boskovice

Boskovice XXXIII.

Festival pro židovskou čtvrť

Festival s nezaměnitelnou atmosférou se už skoro tři desetiletí koná v historickém jádru města, kde najdete unikátní židovskou čtvrť s jedinečným geniem loci, a na dalších místech v jeho okolí. Více: www.boskovice-festival.cz

BRNO

27.–31. 8.

Brno – ŽOB/Štetl – různá místa

Štetl

Multižánrový mezinárodní festival židovské kultury, který propojuje brněnské instituce a připomíná historická místa a osobnosti spojené se židovským životem, který byl druhou světovou válkou v Brně drasticky přerušeno. Navazuje na židovskou historii města Brna a mottem Důstojnost v rozmanitosti se snaží vyzdvihnout historické zkušenosti, které můžeme napříč společností sdílet i v dnešní době. Jedná se také o jeden z mála festivalů židovské kultury, který spolupřádá přímo židovská obec a v rámci programu jsou zohledněny náležitosti židovských tradic. Více: www.stetl.cz

ČKYNĚ

1.–2. 8.

Synagoga ve Čkyni, Čkyně

Festival Šalom Čkyně

Festival Šalom v rámci cyklu Šumava Litera je přehlídkou židovské kultury, ale jeho neméně důležitým posláním je příležitost ke vzájemnému setkávání a porozumění. Festival Šalom s podtitulem festival malých míst se bude konat každoročně vždy první srpnový pátek ve čkyňské synagoze, postavené v roce 1828 a znovuotevřené po rozsáhlé rekonstrukci v roce 2014 a jeho mottem je I malé může být velké.

HOLEŠOV

22.–26. 7.

Holešov – různá místa

XXXV.: ročník Festivalu židovské kultury v Holešově

Letos se bude v Holešově konat Festival židovské kultury Ha-Makom již po dvacáté čtvrté.

Proběhne od 22. do 26. 7. 2025. Tradiční multižánrová nabídka bude opět sestavena ze zajímavých přednášek, koncertů, výstav, scének, prohlídek nebo z filmotéky. Chybět nebude ani hebrejštiny, židovské pokrmy či oblíbená výuka židovských tanců. Více: www.zidovskysfestival.cz

OSTRAVA

17. 7. 21. 15

Colours of Ostrava, T-mobile Stage, Ostrava

Noga Erez

Noga Erez, to je pokřivený pohled na dospěláckou realitu optikou dobře vychovávaného, ale trochu rozmazleného a rozzlobeného dítěte. Zběsilá zábava v muzice s hlubokým sdělením v textech. Názor, který neodvrací zrak od špatných věcí, které se kolem dějí,

Léto v Jeruzalémské synagoze

Jeruzalémská synagoga, Jeruzalémská 7, Praha 1

Výstava Židé v odboji 1939–1945

Výstava, kterou připravil Vojenský historický ústav Praha ve spolupráci se Spolkem židovských odbojářů a vojáků a Židovská obec v Praze, připomíná tisíce československých Židů, kteří se aktivně zapojili do boje proti nacismu. Tvořili významnou část československých jednotek na všech frontách – od Velké Británie přes Střední východ až po Sovětský svaz. Bojovali jako pěšáci, letci, lékaři, parašutisté, tankisté i radisté. Mnozí padli, ale jejich odvaha pomohla vrátit Československu svobodu.

Přednáška Jolyon Naegele za železnou oponou

21. 7. 19. 00

Večerní komentované prohlídky

29. 7. a 18. 9. 19. 00

Na úvod prohlídek se rozeznějí unikátní varhany pod rukama varhaníka Václava Petera.

Cyklus varhanních koncertů 2025

30. 7. 18. 00

Marie Pochopová

27. 8. 18. 00

Ondřej Valenta

17. 9. 18. 00

Lucie Guerra Žáková, Španělsko

zároveň si nechává v sobě jistou dávku poťouchlosti a drзости a možná i mylného úsudku.

17. 7. 18. 30

Colours of Ostrava, Cacao Stage, Ostrava
Netanel Goldberg

Netanel Goldberg je mezinárodně uznávaný hlasový umělec s neobyčejným rozsahem, který sahá od vysokých kontratenorových tónů až po ty hluboké. Jeho hudba slouží jako most mezi duchovním a fyzickým světem, mezi starými tradicemi a novými vyjádřeními. Je také mentorem ceremonií zpěvu duše, kde lidé skrze sdílený zpěv navazují hluboké spojení se sebou i ostatními.

PLZEŇ

8. 6.–31. 10.

Velká synagoga, sady Pětatřicátníků 11, Plzeň
Výstava Hermit Plasy 1993–1999

Výstava fotografií zachycujících mezinárodní umělecká sympozia pořádaná v průběhu 90. let v klášteře v Plasích u Plzně. Na fotografiích bude představen průběh sympozií, vznikající díla, doprovodné akce, tvořící umělci i jedinečná atmosféra. Výstava připomene tuto jedinečnou, zásadní a významnou událost. www.zoplzen.cz

30. 6.–31. 8.

Stará synagoga, Smetanovy sady 80/5, Plzeň
Výstava Josef Harnig: Barvy a Linie

Ve Staré synagoze bude instalována výstava obrazů výtvarníka Josefa Haringa (nar. 1952), který od 90. let žije a tvoří v Plzni. Je představitelem abstraktní a konstruktivní malby a grafiky, vytváří výrazné lineární a geometrické obrazy. Často pracuje se symboly a jeho obrazy se vyznačují skrytými významy, jež přitahují divákovu pozornost a umožňují subjektivní interpretaci. www.zoplzen.cz

TŘEBÍČ

30. 7.–3. 8.

Židovská čtvrť, Subakova 1/44, Třebíč

Male Chajim – festival židovské kultury

Na přelomu července a srpna se v Třebíči uskuteční druhý ročník festivalu židovské kultury Male Chajim. Festival se i nadále bude snažit navázat na dříve pořádané akce v třebíčské židovské čtvrti – Oživené židovské město a Šamajim, ale zároveň nabídne nové prvky. Během festivalu můžete navštívit přednášky, koncerty, workshopy pro dospělé i děti, divadla a filmy. Téma druhého ročníku je Vedle sebe, přesto vzdáleně.

ŽATEC

4. 7.–28. 9.

Žatecká synagoga a rabínský dům, Dlouhá 200, Žatec

Petr Nikl: Spánek / Obrazy zpomaleného času

Žatecká výstava nabídne ucelený vhled do několika sfér tvorby Petra Nikla. V prostorách synagogy budou vystaveny jeho olejomalby z cyklu Náhradní tváře, které diváka dost možná přimějí zamyslet se nad otázkami soucitu, manipulace, možností volby a osobní svobody. Galerie rabínského

domu poskytne prostor pro komorní seznámení s autorským výběrem z grafické tvorby Petra Nikla. Cyklus hlubotisků – mezzotint, vzniklých nedlouho po sametové revoluci, zachycuje zvířecí motivy a jejich vzájemné propojení rovněž ve chvíli otázky budícího polospánku. Jedna z místností poslouží pro představení knižních projektů autora. Návštěvníkům zde nabídneme možnost strávit čas s jeho knihami. Začíst se do hravých, hranice neuznávajících textů a objevovat neobjevené v jeho ilustracích. K výstavě je také připraven doprovodný program. Více: www.synagoga-zatec.cz

Juval Rafael: Nový den se zrodí (New Day Will Rise)

A i kdybys zašeptal sbohem,
pro mě tu budeš dál.
Jsi duha na mém nebi,
pestré barvy uprostřed šedi,
přání, co pod padající hvězdou
mám,
Jediný tón, co u piánu znám.

A i kdybys zašeptal sbohem,
vždy blízko tě budu mít
– dodáváš mi sílu
a pod nohama pevnou půdu.
Jsi na mě hrdý?
Sny se zvolna plní.
Volím světlo,
a když ztratím tebe, neztrácím nic.

Nový den se zrodí,
život poteče dál,
každý pláče —
neplač však sám.
Temnota se rozplyne,
bolest tiše přejde,
ale my zůstaneme,
i kdybys zašeptal sbohem.

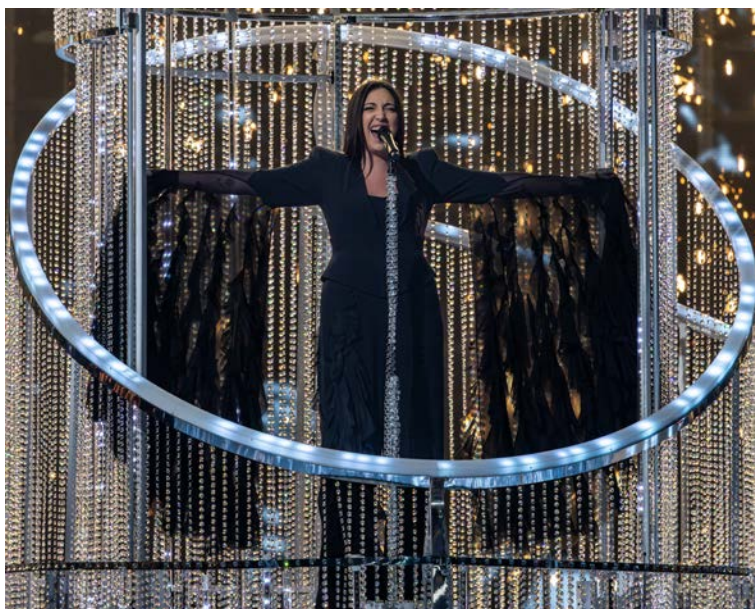

Foto: Wikipedia

Juval Rafael (Yuval Raphael) s písní *New Day Will Rise* letos reprezentovala Izrael na soutěži Eurovize. Ve finále obsadila celkové druhé místo se ziskem 357 bodů a zároveň zvítězila v diváckém hlasování. Profesionálnímu zpěvu za začala věnovat až v roce 2024, poté co přežila masakr na hudebním festivalu Nova u kibucu Be'eri. Spolu s padesáti lidmi se nejprve ukryla v betonovém krytu. Ten zasáhl granát a Juval strávila osm hodin schovaná pod těly obětí. Její srdceryvný telefonický hovor s rodinou se stal jedním ze symbolů hrůz, které se 7. října staly.

maskil

MINISTERSTVO
KULTURY

VĚSTNÍK MASKIL – registrace MK ČR č. E 14877.
Vydává židovská kongregace Bejt Simcha,
přidružený člen Federace židovských obcí v ČR,
Maiselova 18, 110 00 Praha 1,
IČO: 61385735.

Maskil vychází měsíčně za laskavé podpory
Ministerstva kultury ČR,
Federace židovských obcí v ČR,
Nadačního fondu obětím holocaustu (NFOH).

Podpořte časopis MASKIL!

Číslo účtu: 86–8959560207/0100
Variabilní symbol: 03

ŠÉFREDAKTORKA: Radka Lím Labendz
REDAKCE: Michal Spevák, Lubor Falteisek,
Anna Marie Vančurová.
REDAKČNÍ RADA: Jan Fingerland, Fedor Gál,
Tomáš Novotný, Pavlína Šulcová, Martin Šmok,
Pavel Vrátný
KOREKTURY: Luděk Skok.
GRAFICKÁ ÚPRAVA A SAZBA: Studio Designiq.
TISK: GRAFOTECHNA PLUS, s. r. o.
ISSN: 2570–6373
E-MAIL: redakce@maskil.cz
Uzávěrka tohoto čísla 27. 6. 2025.